

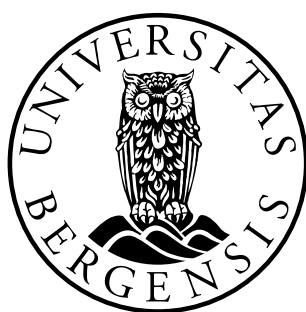
MØTEDOKUMENTER

(

Forskningsutvalget

10.12.2015

UNIVERSITETET I BERGEN

**Forskningsadministrativ avdeling
Desember 2015**

Universitetets forskningsutvalg

Torsdag 10. desember
1230-1600
Kollegierommet
Muséplass 1

Saksliste

I. Godkjenning av innkalling og saksliste

II. Protokoll fra møte 12. november 2015

III. Saker

FU 23/15	Nærings-ph.d.-ordningen. Orientering v/ underdirektør Kirsti Aarøen
FU 24/15	Karriereutvikling for postdoktorene Saksforelegg. Prodekanene bes om å forberede korte innlegg om status og eventuelle tiltak ved sine respektive fakultet.
FU 25/15	Kvoteordningen Saksforelegg. Vedlegg 1, Vedlegg 2.
FU-26/15	Erfaringer med SFF prosessens første trinn Saksforelegg

IV. Orienteringer

a.	Elitesatsingen Orientering ved avdelingsdirektør Heidi A. Espedal
b.	Veileder fellesgrader Ph.D. utarbeidet av UHR Vedlegg
c.	Tildelinger i FRIPRO Vedlegg
d.	

Eventuelt

Universitetets forskningsutvalg

Møte 12. november

1230-1500

Kollegierommet,

Muséplass 1

Protokoll-utkast

Til stede: Anne Lise Fimreite, Einar Thomassen, Harald Walderhaug, Eyvind Rødahl, Inger Hilde Nordhus, Berte-Elen R. Konow, Annelin Eriksen, Hilde M. Engjom, Kari Loe Helle, Jin Sigve Mæland, Camila Cimagamore-Wertheim, Sindre Dueland,

Fra Forskningsadministrativ avdeling: Heidi A. Espedal, Bjørn Einar Aas, Espen Dahle

I. Godkjenning av innkalling og saksliste

Sakslisten ble godkjent.

II. Protokoll fra møte 3. september i

Protokollen ble godkjent

III. SAKER

FU 17/15	Biosfære-prosjektet. Professor emeritus Peter Emil Kaland innledet om Nordhordland, som en del av UNESCOs biosfæreprogram, en parallell til UNESCOs Verdensarv-program. Etter initiativ fra Universitetet i Bergen har kommunene i Nordhordland gjort vedtak om å starte prosessen til å kunne bli det første godkjente biosfæreområdet i Norge. Å ha status som et biosfæreområde innebærer å prøve ut nye måter å nytte ressursene på; ta det beste fra fortida som grunnlag for at regionen utvikler seg på en moderne og bærekraftig måte til glede for befolkninga i dag og for generasjoner i fremtiden. Mens verdensarv handler om å ta vare på unike natur- og kulturverdier, skal biosfæreområda være modellområde for bærekraftig utvikling. I biosfære- områden er det viktig å ta ressursene i bruk og gi de videre til neste generasjon på en måte som de kan bygge videre på. Biosfæreområdene må være representative for at forskning som skjer der, kan benyttes i andre deler av verden. Det finnes 631 biosfæreområde i verda, fordelt i 119 land. Oppfølgingen ved UiB vil være nært knyttet til opprettelsen et UNESCO-professorat. Målet er at denne stillingen skal realiseres i januar 2016. Forskningsadministrativ avdeling får i oppgave å være bindeledd (postkasse) mellom UiB og biosfære-programmet. Lenke til Biosfære prosjektet hjemmesider finnes her.
FU 18/15	Forskerutdanning. Status for oppfølging av OU-7 Saksforelegg var utsendt med sakslisten. Avdelingsdirektør Heidi A. Espedal orienterte. Etter at universitetsledelsen konkluderte med at FA skulle få et økt ansvar for forskerutdanningen sentralt, har det blitt laget en plan for hvordan anbefalingene i arbeidsgruppens rapport og styringsgruppens prioriteringer skal følges opp videre. Denne planen ble utarbeidet av FA og Studieadministrativ

	avdeling og forelagt universitetsdirektøren. Fire av punktene i planen har blitt prioritert. Disse er: • Videreutvikle kvalitetssikringssystemet • Utrede et opplegg for veilederopplæring • Utarbeide nytt opplegg for doktorgradsvitnemål og diploma supplement • Utrede prosedyrer for ansettelser og opptak i en prosess Utvalget uttrykte tilfredshet med fremdriften i arbeidet og tok saken til orientering.
FU 19/15	Framework for the Internationalisation of Doctoral Education (FRINDOC) Saksforelegg og vedlegg var utsendt med sakslisten. Seniorrådgiver Espen Dahle orienterte og presenterte FRINDOCs selvevalueringsverktøy til bruk for strategisk planlegging. Verktøyet bør brukes i forkant av strategiutviklingsprosesser og i utvikling av handlingsplaner, og er mest relevant på fakultetsnivå. I forbindelse med utviklingen av ny handlingsplan for forskerutdanningen ved UiB kan Frindoc brukes av ph.d.-koordinatorforumet til å lage en analyse av hvordan de ulike fakultetene gjør det i forhold til hverandre på FRINDOCs ulike dimensjoner. Dette kan også gjøres for UiB som institusjon. Utvalget tok saken til orientering.
FU 20/15	UiB Strategi. Saksforelegg og vedlegg var utsendt med sakslisten. Prorektor orienterte. Strategien i er nå vedtatt av Universitetsstyret (UST). Handlingsplaner skal utvikles bl.a. for tverrfaglighet, forskerutdanning, internasjonalisering og infrastruktur. Forskningsutvalget vil i sitt første møte på nyåret starte drøfting av spørsmålet om handlingsplaner.
FU 21/15	Endringer i Kvoteordningen - orientering Vedlegg var utsendt med sakslisten. Orienterings sak b). ble tatt med under dette punktet sammen med en orientering om Regjerings tilleggsproposisjon. I budsjettproposisjonen for 2016 for Kunnskapsdepartementet foreslår Regjeringen å avvikle Kvoteordningen, et finansieringsprogram for studenter fra utviklingsland, land på Vest-Balkan, i Aust-Europa og i Sentral-Asia Aust-Europa og i Sentral-Asia, og det i stedet skal etableres et nytt partnerskapsprogram med institusjoner i utviklingsland. UiB har fremmet bl.a. følgende synspunkt i denne saken: • Universitetet i Bergen ser positivt på Kunnskapsdepartementets forslag om at etableres et nytt nasjonalt partnerskapsprogram for samarbeid med utviklingsland • Midlene kan imidlertid konsentreres til bruk ved institusjonene som bruker dem på en strategisk måte og som har gode erfaringer med ordningen. • Partnerskapsprogrammet må legge til rette for at det bygges opp gode og relevante utdanningsprogrammer av høy faglig kvalitet, fortrinnsvis Master og PhD.

	Orienteringssak b) Regjeringen har lagt frem en ny Strategi for høyere utdannings- og forskningssamarbeid med Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika (2016–2020), hvis formål bl.a. er å tydeliggjøre overordnede prioriteringer for høyere utdannings- og forskningssamarbeid med strategilandene. Tilleggsproposisjonen På grunn av et økt antall asylankomster Regjeringen fremmet en tilleggsproposisjon med kutt i sitt opprinnelige forslag til statsbudsjett for 2016. Kuttene medfører en reduksjon i FoU-bevilgningene som samlet er i størrelsesorden 300 mill. kr. Endringene gjelder betydelige reduksjoner i poster på Utenriksdepartementets budsjett som delvis går til å finansiere FoU, faseforskyvning i utbetalinger til nytt forskningsfartøy og økt generelt kutt fra 0,5 til 0,6, prosent som ledd i regjeringens effektiviserings- og avbyråkratiseringspolitikk. Når en tar hensyn til disse endringene vil realveksten i FoU-bevilgningene i 2016 bli om lag 3,1 prosent og BNP-andelen vil utgjøre 1,00 prosent (NIFU-rapport 35 2015) Universitetsledelsen arbeider aktivt overfor arbeider overfor Regjering Departement og Storting med sikte på å frembringe 1) en oversikt over hvordan kuttene vil bli fordelt, indirekte og direkte på våre forskingsmiljøer og 2) fremme synspunkter med særlig sikte på unngå uheldige og skadelige langtidsvirkninger av kuttene. Stortingsbehandlingen blir ikke avsluttet før i begynnelsen av desember. Utvalget vil bli nærmere orientert i møtet 10 desember.
FU 22/15	Forslag til møteplan for 2016 Vedlegg var utsendt med sakslisten.

IV. Orienteringer

a.	UH-sektorens deltakelse i Horisont 2020 Vedlegg var utsendt med sakslisten. Avdelingsdirektør Heidi A. Espedal orienterte
b.	Panorama. Strategi for høyere utdannings- og forskningssamarbeid med Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika (2016–2020). Orientering ble gitt under sak 21/15.
c.	European Universities' response to the refugee crisis Uttalelse fra European University Association var utsendt med sakslisten. Seniorrådgiver Bjørn Einar Aas orienterte
d.	Forslag til Senter for grunnforskning for 2018/19 Vedlegg var utsendt med sakslisten

Eventuelt
Ingen saker.

Uvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 10.12.15
FU-sak: 24/15		Arkivsaknr :

Karriereutvikling for postdoktorer

INNLEDNING

I den senere tid har universitetenes karrieropolitikk og da spesielt postdoktorenes rolle blitt diskutert. UHR publiserte en rapport: «Bedre karrieropolitikk for vitenskapelig personale i UH-sektoren¹» som tar for seg alle stadier fra doktorgrad til professorat. I oktober publiserte NIFU en empirisk studie: «Veien fra postdoktor til akademisk²» som ser på hvilke karriereveier postdoktorene tar etter sin periode. Temaet har også blitt debattert i Det norske vitenskapsakademi og i doktorgradsgruppen til European University Association.

POSTDOKTORSTILLINGEN OG UNIVERSITETENES KARRIEREPOLITIKK

Stillingskategorien postdoktor er regulert i forskrift og innehar klare kriterier for målsetning og stillingsforløp. Postdoktorstillingen har som hovedmål å kvalifisere for arbeid i vitenskapelige toppstillinger. Søknad til postdoktorstilling skal blant annet inneholde et prosjekt for kvalifiseringsarbeidet med tilhørende tidsplan. Institusjonen skal oppnevne en faglig rådgiver som har plikt til å rapportere prosjektfremdriften til arbeidsgiver.

UHR-rapporten peker på at postdoktorene lider under svak oppfølging fra institusjonen. Institusjonene har i mange tilfeller ikke rutiner for å følge opp progresjon og måloppnåelse i postdoktorprosjekter. Rapporten tar til orde for at institusjonene må legge til rette for at postdoktorene er best mulig rustet til å kvalifisere seg til stillinger på neste trinn i karriereløpet. I så måte kan manglende undervisningserfaring i postdoktorperioden være en utfordring for kandidaten. Det blir også problematisert at postdoktorkandidatene ikke oppnår en stor nok grad av vitenskapelig selvstendighet i perioden slik at de ikke er kvalifisert til å søke ERC midler. Rapporten anbefaler at institusjonene utvikler en langt bedre karrierepraksis for postdoktorstillingene med blant annet karriereplan og mentorordning. Rapporten peker også på at flere i postdoktorstilling må forberede seg på en karriere utenfor institusjonen og, for noen, utenfor akademisk.

KARRIEREVEIEN TIL POSTDOKTORENE

NIFU-rapporten «Veien fra postdoktor til akademisk» ser på hvilke stillinger personer med postdoktorerfaring får. Det har vært en kraftig økning av antallet postdoktorer siden 2000. Hovedfunnet i rapporten er at vel en fjerdedel av de som har hatt postdoktorstilling oppnår fast

¹ <http://www.uhr.no/documents/230615KarrieredokumentetUHR.pdf>

² <http://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2357313>

vitenskapelig eller faglig stilling i universitets- og høyskolesektoren (inkludert universitetssykehusene) etter 5-6 år.

I perioden 2001-2009 har antallet postdoktorer steget fra ca 500 til 1400. Antallet postdoktorer er størst innenfor fagområdene medisin, helse og mat-nat. Det er en rimelig jevn kjønnsbalanse for postdoktorstillinger med 45% kvinner. Det har også vært en økning i antall postdoktorer med utenlands doktorgrad fra 25% i 2001 til 40% i 2009. Rapporten har gjort en studie hvor de har samlet data for hvilke stillinger en person med postdoktorbakgrunn har 5-6 år og videre 8 år etter postdoktorperioden. Studien viser at etter 5-6 år var 25% i fast vitenskapelig/faglig stilling, 15% var i midlertidig forskerstilling, 6% i postdoktorstilling, 15 % i instituttsektoren og 40% ikke lengre i utdannings og forskningsinstitusjon. Etter 8 år var 32% i fast vitenskapelig /faglig stilling, 14% i midlertidig forskerstilling/postdoktor, 18% i instituttsektoren og 34% ikke lengre i utdannings og forskningsinstitusjon (NB: utvalget her er mindre enn for 5-6 års gruppen).

Rapporten peker på at antallet postdoktorstillinger har steget langt mer enn antallet faste vitenskapelige stillinger. Derfor er det også en skjevhet i andelen postdoktorer som oppnår fast vitenskapelig stilling mellom de fagområdene hvor det har vært en stor økning i antall postdoktorer og de fagområdene hvor det har vært en moderat økning. Det er derfor flere postdoktorer i fast vitenskapelig stilling innenfor humaniora og samfunnsvitenskap enn innenfor mat-nat og medisin. Kandidater innenfor sistnevnte fagområder har også flere karriereveier utenfor academia. Det er også en lavere andel postdoktorer med utenlandsk doktorgrad som oppnår fast vitenskapelig stilling enn med norsk doktorgrad. Rapporten finner derimot ingen store kjønnsforskjeller.

AVDELINGSDIREKTØRENS KOMMENTARER

I etterkant av de to rapportene har det vært en debatt om universitetenes karrieropolitikk og postdoktorstillingen. Det Norske Videnskaps-Akademi har arrangert et seminar: «Veien etter doktorgrad - karrieropolitikk for midlertidig vitenskapelig ansatte» og debatten har blitt belyst gjennom artikler i Forskerforum. På seminaret i Det Norske Videnskaps-Akademi fremmet Akademiet for yngre forskere et forslag om at universitetene skal opprette forpliktende postdoktorprogram som blant annet skal forberede kandidatene på en karriere utenfor academia. NTNU har også tatt til orde for en mer systematisk karrieropolitikk for ansatte i rekrutteringsstillinger.

Vi ser også at denne debatten foregår på europeisk nivå i EUA gjennom en nylig avholdt fokusgruppe om postdoktor. Diskusjonen her viste at universitetene som var representert hadde svært ulike oppfatninger om hva som er formålet med stillingstypen, og det var også variasjoner med hensyn til om institusjonene hadde strategier for videre karriere for denne gruppen. EUA vil følge dette opp videre.

Sentralt på UiB finnes det lite kunnskaper om postdoktorenes situasjon. Det er derfor vanskelig å vite om situasjonen som blir beskrevet i UHR-rapporten også gjelder her. Fakultetene oppfordres derfor til å ta en gjennomgang av hvordan postdoktorordningen fungerer på sitt fakultet og hvordan postdoktorenes prosjekter følges opp faglig. Dette bør være første skritt i en mer systematisk gjennomgang av postdoktorenes situasjon og hvorvidt postdoktorstillingene brukes i henhold til intensjonen for denne stillingskategorien. Det er også ønskelig å få utviklet et klart rammeverk for oppfølging av ansatte i postdoktorstilling. Rammeverket kan både ta for seg faglig utvikling og

karriereutvikling. Ved UiB kan det også være aktuelt å drøfte karriereutvikling i tilknytning til arbeidet med en ny handlingsplan for forskerutdanning.

Saken legges frem for en første diskusjon om status ved UiB generelt og ved fakultetene, samt innspill til hvordan postdoktorene bør følges opp ved UiB i fremtiden.

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 10.12.15
FU-sak: 25/15		Arkivsaknr :

Kvoteordningen

Det vises til sak FU-sak: 21/15 om Regjeringens forslag om avvikling av kvoteordningen.

Regjeringen har i forslag til statsbudsjett for 2016 foreslått å fase ut kvoteordningen fra studieåret 2016–17. Det vil da ikke lenger bli tatt opp nye studenter, men de studentene som allerede er i gang med en utdanning under ordningen, vil få anledning til å avslutte denne med støtte fra Lånekassen. Midlene som blir frigjort etter hvert som kvoteordningen blir faset ut, skal etter forslaget brukes til et nytt partnerskapsprogram for samarbeid med et utvalg land i sør og til tiltak under strategi for forskings- og høgre utdanningssamarbeid med Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika.

Stortinget er ikke ferdig med sin behandling av Statsbudsjettet for 2016, og i en del fagmiljøer ved UiB råder både usikkerhet og uro om hva som blir det endelige utfallet. I påvente av endelig behandling legges ved til orientering en kopi av Kunnskapsdepartementets rundskriv om avvikling av kvoteordningen samt en kort orientering om det nye partnerskapsprogrammet for samarbeid med universiteter i land i Sør.

Utvalget vil senere bli orientert om resultatet av Stortingets behandling.

Saken legges med dette frem for utvalget til orientering og drøfting.

Rundskriv

Universiteter
Høyskoler
Private høyskoler
Statens lånekasse for utdanning
Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU)

Nr.	Vår ref	Dato
F-03-15	10/5495	21.10.2015

Avvikling av støtteordningen gjennom Statens lånekasse for utdanning for studenter fra utviklingsland, land på Vest-Balkan, i Øst-Europa og i Sentral-Asia (kvoteordningen)

Rundskrivet gjelder fra og med 21. oktober 2015 og erstatter rundskriv F-04-14, datert 8. oktober 2014.

1. INNLEDNING

Regjeringen har foreslått overfor Stortinget at kvoteordningen skal avvikles gradvis fra undervisningsåret 2016-2017, jf. Prop. 1 S (2015-2016) for Kunnskapsdepartementet.

Studenter som allerede er i gang med en utdanning gjennom kvoteordningen, vil imidlertid få anledning til å fullføre denne på vanlig måte med støtte fra Lånekassen.

Dette rundskrivet gir nærmere informasjon om hvordan kvoteordningen skal praktiseres i avviklingsperioden.

Det tas forbehold om Stortingets tilslutning til avvikling av kvoteordningen.

2. PRAKTISERING AV KVOTEORDNINGEN I AVVIKLINGSPERIODEN

Det vil ikke være adgang til å ta opp studenter gjennom kvoteordningen for undervisningsåret 2016-2017 eller seinere. Fra dette gjelder imidlertid unntak for studenter som har påbegynt en ett-årig mastergrad for å tilrettelegge for en påfølgende ph.d.-grad, samt for eventuelle andre tilfeller hvor studenter er gitt tilsvarende berettigede forventninger om opptak til kvotestudier. SIU skal konsulteres hvor det foreligger tvil med hensyn til om en kandidat omfattes av dette unntaket.

Studenter som er gitt opptak til studier som skal gjennomføres i avviklingsperioden, vil ha krav på utdanningsstøtte til å fullføre det studieprogram opptaket gjelder på de vilkår som følger av gjeldende forskrift om tildeling av utdanningsstøtte. Dette innebærer bl.a. at studenter vil ha rett til støtte til innføringskurs i norsk på samme vilkår som tidligere, at reglene vedrørende forsinkelse inntil ett år vil gjelde og at studenter som har permisjon (f.eks. pga. fødsel) vil ha krav på å få fullføre utdanningen hvis de oppfyller forskriftskravene.

For studenter som er tatt opp på studieprogram hvor feltarbeid i hjemlandet inngår som en del, er det en forutsetning at feltarbeidet inngår som en del av det faglige opplegget og at det er klarlagt på forhånd. For studenter som søker om utdanningsstøtte til slike programmer, skal institusjonen utstede en tilråding til Lånekassen med opplysning om innholdet og varigheten på feltarbeidet. Institusjonen skal også opplyse studenten om at søknad til Lånekassen må sendes i god tid før feltarbeidet påbegynnes.

Delstudier i utlandet tillates på samme vilkår som tidligere, og kravene for utdanningsstøtte til delstudier er det samme for kvotestudenter som for andre studenter.

Forskrift om tildeling av utdanningsstøtte fastsettes årlig. Departementet forutsetter at lærestedene har god kjennskap til støtteordningene og de særskilte vilkårene som gjelder for kvotestudentene. Departementet forutsetter videre at lærestedene påtar seg et særskilt informasjonsansvar for kvotestudentene når det gjelder informasjon om ordningene gjennom Lånekassen og eventuelle endringer i disse i løpet av studentenes utdanningsløp. Lærestedene har også ansvar for å opplyse om betingelser for ettergivelse av gjeld og tilbakebetaling av utdanningslån.

3. ADMINISTRATIVE FORHOLD

Lærestedene skal forholde seg til SIU når det gjelder forhold knyttet til avviklingen av kvoteordningen. Spørsmål om endringer av studieprogram skal tas opp med SIU. Lånekassen har ansvaret for forvaltning av utdanningsstøtten til studentene i henhold til forskrifter til utdanningsstøtteleven.

Lærestedene må orientere Lånekassen og UDI om studieprogresjonen til den enkelte student, slik at søkeren kan fullføre utdanningen uten å komme i strid med reglene for oppholdstillatelse.

Lærestedene har ansvar for at tildelte kvoteplasser blir forvaltet i tråd med retningslinjene i dette rundskrivet. Lærestedenes rapportering til SIU skjer i henhold til etablerte rapporteringsrutiner.

Med hilsen

Knut Børve (e.f.)
ekspedisjonssjef

Ingebrigt T. Holmen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi:
Justis- og beredskapdepartementet
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Utenriksdepartementet
Norad
Samordna opptak

Nytt partnerskapsprogram med universiteter i utviklingsland

Dato: 21.10.2015

Regjeringen foreslår å innføre et ny partnerskapsprogram for samarbeid med universiteter i land i Sør. Norske universiteter og høyskoler inviteres med på arbeidet med å utforme ordningen.

I statsbudsjettet for 2016 foreslår regjeringen å omprioritere midlene som i dag brukes på kvoteordningen. Kvoteordningen innebærer at studenter fra utviklingsland og Øst-Europa kan få støtte av Lånekassen for å ta en grad ved norske læresteder.

– Selv om mange universiteter og høyskoler jobber godt med dagens kvoteordning, fungerer den ikke godt nok som helhet. Vi foreslår derfor å vri bruken av disse midlene over til mer treffsikre ordninger. Målet er å legge til rette for bedre samarbeid med utviklingsland om utdanning og forskning, sier statssekretær Bjørn Haugstad.

Som alternativ foreslår regjeringen blant annet et partnerskapsprogram for samarbeid med universiteter i utviklingsland, tuftet på felles faglige interesser.

– Det nye partnerskapsprogrammet har som mål at norske og utenlandske universiteter skal samarbeide tettere, og på den måten bidra til å bygge kapasitet i utviklingsland. Gjennom et tettere samarbeid mellom institusjoner kan vi bidra til å styrke det faglige samarbeidet, der utveksling av studenter er ett av flere virkemidler, sier Haugstad.

I 2016 vil om lag ni millioner kroner stilles til disposisjon for programmet. Beløpet vil stige i takt med at kvoteordningen fases ut. I 2020 vil den samlede bevilgningen utgjøre om lag 52 millioner årlig.

Mens hovedprinsippene for det nye programmet ligger klare, gjenstår det å utforme det mer detaljerte innholdet i løpet av høsten. Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU) får i oppgave å administrere det nye programmet og vil trekke norske universiteter og høyskoler inn i det forberedende arbeidet.

Forutsatt at Stortinget slutter opp om forslaget, vil midler bli lyst ut så tidlig som mulig i 2016, slik at programmet trer i kraft i løpet av studieåret 2016-2017.

– Vi vet at mange universiteter og høyskoler samarbeider godt med land i Sør. Det nye programmet vil være et godt virkemiddel for å utvikle samarbeidet og fremdeles motta mange studenter til Norge, sier konstituert direktør ved SIU, Gro Tjore.

Regjeringen vil også flytte midler fra kvoteordningen til [en ny strategi for å styrke høyere utdannings- og forskningssamarbeidet med Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika](#). Bortsett fra Japan er alle disse landene omfattet av dagens kvoteordning.

– Dette er land som står for en stadig større del av verdens kunnskapsproduksjon, og det er viktig at Norge og norske institusjoner knytter tettere bånd til dem, sier Haugstad.

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 10.12.15
FU-sak: 26/15		Arkivsaknr.:

Foreløpig oppsummering av søknadsprosessen til trinn 1 i SFF-IV

INNLEDNING

Dette notatet gir en foreløpig evaluering av søkeprosessen til SFF-IV/trinn 1. Evalueringen er foretatt umiddelbart etter søknadsfristens utløp 25.11. og bygger på erfaringene fra rådgiverne ved Forskningsadministrativ avdeling (FA) og Økonomiavdelingen (ØKA), samt synspunktene fra et utvalg av forskningsrådgivere ved fakulteter og institutter i det såkalte «utvidede rådgivermøtet» 26.11.

Det gir seg selv at de endelige konklusjonene ikke kan trekkes før den bredere evaluering foreligger. En foreløpig evaluering har likevel interesse fordi den gir et bilde av de umiddelbare reaksjonene fra de personene som har vært involvert i prosessen på den administrative siden.

Søknader og søkeprosess

Søknader til SFF-IV.

Det ble sendt inn i alt 27 søknader fra UiB. Søknadene fordeler seg slik mellom fakultetene,

- HF 4
- MatNat 10
- MOF 6
- SV 5
- Psyk 1
- Jus 1

6 institutter sendte inn mer en én søknad,

- AHKR 2
- Institutt for biologi 2
- Institutt for biomedisin 2
- Institutt for geovitenskap 2
- Geofysisk institutt 3
- K2 3

Halvparten av søknadene kommer altså fra 6 institutter, ett ved HF, to ved MOF og tre ved MatNat.

Søknadene fordeler seg slik på fagpanelene,

- SSH (Social Science and Humanities) 10
- LS (Life Sciences) 11
- PE (Physical Sciences and Engineering) 6

To søknader foreslår mer enn ett panel, én fra HF og én fra MatNat.

14 av søknadene søker om ekstrabevilgning.¹

Gjennomsnittlig omsøkt bidrag fra NFR er om lag MNOK 13.9/år. Lavest omsøkt beløp er MNOK 8.7, høyest er MNOK 18.0. MOF har det høyeste gjennomsnittet, SV, HF og Jus det laveste.

Gjennomsnittlig egeninnsats er om lag MNOK 10.4/år. Lavest egeninnsats er MNOK 4.7, høyest er MNOK 20.6. MOF har det høyeste gjennomsnittet, HF og SV det laveste.

I gjennomsnitt gir dette en totalramme pr søknad på om lag MNOK 24/år, fordelt mellom omsøkt beløp til NFR og egeninnsats på henholdsvis 57 og 43 prosent.

Tre av de 27 senterlederne er kvinner – én kommer fra MatNat, to kommer fra SV.

Syv av søkerne søkte også SFF-III. Fire av søkerne har/hadde støtte fra ERC – tre Advanced Grant, 1 Consolidator Grant.

Der var i alt 150 søknader til SFF-IV på landsbasis. NFR har antydnet at om lag 30 (20 prosent) av disse går videre til trinn 2, der antydningssvis 8-10 (rundt 30 prosent) av disse vil få støtte.

Søknader og søkeprosess til SFF I-III.

Det kan være nyttig å sammenligne SFF-IV med søknader og tildelinger i SFF I-III.

Tabell 1 viser antall søknader, antall søknader videre til annen runde og antall tildelinger for SFF I-III, nasjonalt og for UiB.

Tabell 1 SFF I, II, III ANTALL						
Utlysning	Antall søkere	Antall videre til 2. runde	Antall innvilget	Antall UiB søknader	Antall UIB til annen runde	Antall innvilget UIB
SFF I	129	40	13	21	9	3
SFF II	98	26	8	17	5	1
SFF III	139	29	13	23	4	3
Total	366	95	34	61	18	7

Tabell 2 viser den prosentvise andel av søknadene som gikk videre til annen runde, og andelen som fikk tildeling for SFF I-III, nasjonalt og for UiB.

¹ Man kan søke om inntil MNOK 5 i ekstra støtte, begrunnet i store utstyrs- og/eller laboratoriekostnader.

Tabell 2 SFF I, II, III ANDEL (Prosent av totalen)						
Utllysning	Antall søkere	Andel videre til 2. runde	Andel innvilget	Andel UiB søknader	Andel UiB til annen runde	Andel innvilget UiB
SFF I	129	31,01	10,08	16,28	6,98	2,33
SFF II	98	26,53	8,16	17,35	5,10	1,02
SFF III	139	20,86	9,35	16,55	2,88	2,16
	366	26,13	9,20	16,72	4,99	1,83

Tabellene viser at det er ikke vesentlige forskjeller mellom SFF I-III på den ene side og SFF-IV på den andre hva angår antall søkere, antatt antall som går videre til trinn 2 og antatt antall tildelinger, selv om det i SFF-IV er det noe mer kompetitivt fordi antall søkere er høyere enn i SFF I-III og antall antatte tildelinger er omtrent som tidligere.

Dersom resultatene av evalueringsprosessen for SFF-IV følger mønsteret for SFF I-III, er det rimelig å anta at UiB vil få 4-5 søknader videre til trinn 2 og 1-3 tildelinger.

Søkeprosessen til SFF-IV.

Søkeprosessen har vært koordinert fra FA. En av avdelingens forskningsrådgivere har vært ansvarlig for å organisere og drive prosessen, inkludert ansvar for løpende kontakt med NFR. Det har blitt utarbeidet egne web-sider for prosessen og opprettet egne epostadresser/Issue Tracker for svar på spørsmål, samt utarbeidet maler for nødvendige vedlegg. Det har vært avholdt i alt 4 «SFF-caféer» der de som arbeider med søknadene har vært samlet for informasjonsutveksling og spørsmål om problemer som har dukket opp. Hver søker har fått tildelt en hovedansvarlig rådgiver og en assisterende rådgiver, førstnevnte fra FA, sistnevnte fra fakultet eller institutt. Rådgiverne har vurdert søknader og CV'er og har gått gjennom e-søknader for å se til at formalia har vært i orden og i varierende grad også assistert i utarbeidelsen av budsjetter og i innhenting av bekreftelser fra andre institusjoner/personer utenfor UiB som skal arbeide ved SFF'en. ØKA har hatt ansvar for hjelp til å sette opp budsjett, samt for godkjenning av budsjett før innsending. HR-avdelingen har bidratt med svar på spørsmål innen sitt ansvarsområde. Rådgivningen har dels skjedd gjennom møter med søkerne, dels via telefon og epost.

ERFARINGER

Antall søknader.

Til SFF-IV ble det sendt 27 søknader, mer enn noen gang før. På nasjonalt plan ble det sendt inn 150 søknader, også det mer enn noen gang før. NFR ønsket i denne runden at institusjonene skulle begrense antall søknader. Det har ikke skjedd ved UiB, og skal man dømme etter totalt antall søknader, heller ikke ved andre institusjoner.

Det legges ned et formidabelt arbeid i søknadene – først og fremst av søkerne selv, men også av lokal og sentral administrasjon. Det er gode grunner til å la de som ønsker det, søke, men vi bør likevel

vurdere hvorvidt antall søknader skal begrenses ved neste utlysning. Sakens kjerne er jo den at en prioritering skjer uansett; spørsmålet er hvorvidt vi selv skal ha innflytelse på den eller om vi skal overlate dette til NFR.²

Skal vi begrense antall søknader, må prinsippet om begrensning forankres i organisasjonen og den prosedyren man bruker må planlegges grundig og være akseptert i fagmiljøene. En slik prosedyre vil måtte omfatte en form for pre-kvalifisering. Eksempler på dette kan være at;

- det defineres klare krav til en SFF, og man ber potensielle søkere vurdere sitt ønske om å søke opp mot disse kravene
- man vurderer søkerønsker opp mot UiB satsningsområder og/eller institutt/fakultets faglige strategi, slik man gjør det i forbindelse med søknader til BFS
- man krever at søkerne må ha fått et ERC-prosjekt eller ha blitt funnet kvalifisert for det, eller tilsvarende for programmer av typen Toppforsk, Elitesatsing eller BFS

Med en slik ordning er det grunn til å tro at man får mer gjennomarbeidete søknader, samt at det er mulig å gi bedre støtte til de søknader som velges ut.

Planlegging.

Planleggingshorisonten er for kort. For mange søknaders vedkommende begynner planleggingen først når utlysningen er kommet. Resultatet er at man bruker mye tid på å diskutere seg fram til hva som skal være SFF'ens tema før man kan begynne på arbeidet med å utarbeide en god søknad.

Erkjennelse av hva en SFF er, og hva en SFF krever av både forsker og institusjon er i enkelte tilfeller mangelfull. Resultatet er at søkeren ser på SFF som essensielt et (stort) prosjekt, med den konsekvens at man bruker tid og krefter på å ta inn over seg at en SFF er kvalitativt og kvantitativt noe annet før man kan begynne på arbeidet med å utarbeide en god søknad.

Det har så langt ikke vært foretatt noen samlet evaluering av søkeprosessen til SFF. Når en ny utlysning kommer, begynner vi dermed i altfor høy grad «på nytt». Dette burde være unødvendig. En evaluering bør gjøres, resultatene vurderes og konklusjonene bevares til bruk i fremtidige utlysningsrunder. Erfaringene vi gjør med SFF-prosessen har dessuten betydelig overføringsverdi til andre typer søknader.

Institusjonen forutsettes å etablere "Retningslinjer for SFF" for hver utlysning. Disse bør utarbeides i forkant av utlysningen og legge rammene for institusjonens søknader. Forskningsrådets retningslinjer forelå imidlertid først i september, kun to måneder før første søknadsfrist.

UiB må planlegge søkeprosessen i god tid, trekke på erfaringene fra tidligere runder og forankre informasjon og prosedyre på alle nivåer i organisasjonen. Vi må lage fullstendig og dekkende informasjon om alle viktige sider ved SFF og ved søknadsprosessen og gjøre den tilgjengelig. Dette innbefatter også å beskrive de ulike roller og funksjoner som inngår. Så langt har informasjonen i det

² Det kanskje klareste eksemplet på dette er de institutter som sender to eller flere søknader. I NFRs endelige «samlede vurdering» av hvem som skal tildeles en SFF, vil man antagelig bare helt unntaksvis tildele mer enn én SFF til et institutt. I en slik situasjon er det meget tydelig at instituttet – og institusjonen – legger saken i NFRs hender.

vesentlige vært av administrativ karakter, men vi må også beskrive rollen til senterleder, PI og andre sentrale roller i SFF'en.

Vi må være proaktive mot NFR i den grad det er mulig å prøve å få til prosedyrer og rutiner som ikke skaper unødige komplikasjoner hos oss. For eksempel bør de problemene vi avdekker i vår egen evaluering, og som skyldes NFRs prosedyrer, tas opp med NFR.

Rolleavklaring, dokumentasjonskrav og frister.

UiB må klargjøre bedre hvem som skal gjøre/ha ansvar for hva. I prosessen så langt har dette vært noe uklart, og søker har til tider måttet forholde seg til for mange personer. Rolleavklaringen gjelder både i aksen sentralt nivå - fakultet - institutt og når det gjelder administrativt fagområde.

UiB må vurdere grundig hvilke interne dokumenter (bekreftelser/fullmakter o.l.) UiB trenger før institusjonen godtar at søknader sendes, slik at man unngår å kreve mer enn det som er nødvendig på det enkelte stadium i søkeprosessen. Særlig bekreftelser o.l. fra andre institusjoner utenfor Norge kan være tidkrevende å hente inn og kan skape unødig stress i en søknadsinnsøknad. Det må også vurderes hvorvidt slike dokumenter kan inkorporeres i den generelle erklæringen fra institutt/fakultet om at man kjenner til og aksepterer at søknad sendes.

I den fremdriftsplanen som ble laget for søkeprosessen, ble det satt opp tidsfrister for når forskjellige saker skal være avklart. Fristene overholdes ofte ikke, spesielt har dette vært følbart når det gjelder godkjenning av budsjett. Samtidig med at man setter opp frister, må det derfor gjøres klart hva som er konsekvensen av ikke å overholde fristen, for eksempel at søknaden stoppes. Skal dette gjøres, må imidlertid fristene – hvilke de er og når de kommer – være nøye gjennomtenkt og klart kommunisert.

Søkeprosessen.

UiB må ha et mer fullstendig opplegg for kurs og workshops i forkant av - og i løpet av - søknadsprosessen for å presentere/følge opp viktige spørsmål. Ordningen med "SFF-cafe" har fungert meget godt og er et format som kan brukes i flere sammenhenger.

Budsjetteringsverktøyet er godt. Det har imidlertid vært et problem at budsjettene har vært levert inn for sent. Det bør videre vurderes om sider ved budsjettarbeidet bør legges til sentralt nivå for å få større grad av likebehandling. Generelt kan det forøvrig være behov for en gjennomgang av arbeidsdelingen mellom lokalt og sentralt nivå. Detaljeringsgraden i budsjettet til trinn 1 bør tas opp med NFR. Slik kravene har vært i denne runden, brukes det unødig mye tid på å få alle de påkrevde detaljer på plass, noe som tar tid fra den faglige delen av arbeidet.

HR-feltet er nå en integrert del av søkeprosessen ved at HR-medarbeidere kommer i direkte og tidlig kontakt med søkere og søknadsprosess. Det er dessuten viktig at man på dette feltet som på de øvrige, har laget relevant informasjon som søkeren trenger, for eksempel om ansettelsesforhold og lønn for senterleder og PI'er, betingelser for å ansette folk i brøkstillinger, og legge informasjonen ut slik at den lett kan finnes. Også på HR-feltet er det selvsagt viktig å trekke på erfaringer man har fra tidligere søkeprosesser og driftsfaser.

Søknadsstøtten ser stort sett ut til å ha fungert greit, men dette vil vi vite mer om etter hvert som evalueringene rundt på fakultetene er gjennomført. En utfordring er rolleavklaringen, det vil si hva som skal være FAs ansvar og hvilket ansvar som skal ligge ved fakultet/institutt.

Vi må utvikle bedre web-sider og bedre tekniske hjelpemidler, og (lære opp brukerne i å) bruke dem systematisk. For eksempel har web-sidene og opprettet epost-adresse fungert tilfredsstillende, mens forsøket med Issue Tracker ikke har det.

Vi må benytte Kommunikasjonsavdelingens kompetanse når det gjelder å presentere senterlederen, Pl'ene og andre sentrale personer i søknaden på nettet. Erfaringsmessig vet vi at medlemmene av evalueringskomitéene innhenter informasjon på denne måten, og da bør informasjonen være ryddig og oppdatert.

Tilsvarende må vi bruke UBs kompetanse, blant annet når det gjelder å sette opp publikasjonslister på en ryddig og relevant måte, og når det gjelder bruk og tilgjengelighet av data samlet inn som del av arbeidet i SFF-en.

AVDELINGSDIREKTØRENS KOMMENTARER

Den foreløpige evaluering og gjennomgang av den interne prosessen for SFF IV har i hovedsak basert seg på prosessen i det administrative støtteapparatet. Gjennomgangen viser likevel interessante trekk og oppsummerer nyttige erfaringer, ikke minst med tankene på det viktige arbeidet med etablering av et BOA-team i sentraladministrasjonen. Avdelingsdirektøren vil imidlertid understreke at en bredere evaluering er nødvendig før retningsgivende konklusjoner kan trekkes.

Forskningsadministrativ avdeling vil fremme forslag om en slik evaluering. Internt ved UiB må evalueringen i stor grad involvere de enkelte forskere og fagmiljøene som har søkt SFF, samt ledelsen ved de involverte institutt og fakultet. Prosessen har vist betydningen av både mellom forskerne og støtteapparatet og forskerne, men også mellom de enkelte nivåene. Eksternt er det påkrevet med en dialog mellom UiB og Forskningsrådet om de enkelte faser i prosessen, bl.a. om utvikling av Forskningsrådets retningslinjer for prosessen.

SFF-prosessen og andre store og brede søknadsprosesser for ekstern finansiering av forskning er avgjørende for den samlede forskning ved UiB. I rene fremover vil denne aktiviteten ventelig øke i omfang, om UiB skal nå sitt mål om gjennomslag i de største internasjonale forskningsprogrammene, slik det bla. pekes på i strategien Hav, Liv Samfunn. En sentral utfordring er knyttet til spørsmålet om det er ønskelig og i tilfelle hvordan man i sterkere grad skal konsentrere, målrette og eventuelt søke å begrense omfanget av særskilt krevende søknadsprosesser. Evalueringen kan ha som et av sine hovedmål å skape utvide kunnskapsgrunnlaget for det organiserte arbeidet med ekstern finansiert forskning.

I den videre SFF-prosessen må UiB arbeide videre med søknadenes faglige og administrative sider i perioden fram til avgjørelsen om hvilke søknader som går videre til trinn 2. Tidsrammen for trinn 2 er kort, og det er i seneste laget å begynne dette arbeidet når resultatene fra trinn1 foreligger.

Oppfølging av søknader som ikke når opp har hittil ikke blitt gjort på institusjonsnivå. Etter avdelingsdirektørens vurdering bør dette gjøres for søknader som ikke går videre til trinn 2, slik at arbeidet som er lagt ned, ikke vil være bortkastet eller bli redusert i verdi. Oppfølgingen bør ta form av å beslutte hvordan man skal arbeide videre med prosjektet, for eksempel ved å søke andre

finansieringskilder, ved å arbeide videre med temaet med henblikk på å søke SFF i neste runde, eller vri søknaden i en retning som gjør den aktuell for en SFI-søknad. Flere av årets søknader kunne egne seg til det.

Saken legges med dette frem for utvalget til orientering og drøfting

6.12.15 Arne S. Svindland

UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET

The Norwegian Association of Higher Education Institutions

Fellesgrader på ph.d.-nivå

Introduksjon og veileder

Notat fra en nasjonal arbeidsgruppe oppnevnt av UHR

Oslo 2015

Innholdsfortegnelse

1 Innledning og sammendrag	4
1.1 Fellesgrader på ph.d.-nivå – intensjoner og utfordringer	4
1.2 Mandat, oppnevning av arbeidsgruppe, avgrensning	5
1.3 Sammendrag	6
2 Bakgrunn – forskerutdanning i Norge	7
2.1 Generelt	7
3 Relevant norsk lov- og rammeverk	10
3.1 Lov om universiteter og høyskoler (UH-loven)	10
3.2 Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR)	10
3.3 Forskrift om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler	11
3.4 Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning (kvalitetsforskriften)	11
3.5 Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften)	12
3.6 UHRs veiledende retningslinjer for ph.d.-graden	13
3.7 Institusjonens egne forskrifter	14
4 Samarbeidsformer	15
4.1 Generelt	15
4.2 Samveiledning	15
4.3 Konsortiemodeller	16
4.4 Fellesgrader	17
5 Veileder for inngåelse av avtaler om fellesgrader på ph.d.-nivå	17
5.1 Generelt	17
5.2 Planlegging	18
5.3 Opptak	19

5.4 Gjennomføring	20
5.5 Avslutning	21
6 Referanser.....	23

1 INNLEDNING OG SAMMENDRAG

1.1 Fellesgrader på ph.d.-nivå – intensjoner og utfordringer

UH-institusjonene inngår i økende grad samarbeid om ph.d.-utdanningen, både nasjonalt og internasjonalt. Dette er i samsvar med intensjonene i UH-loven, Bologna-prosessen og Det europeiske forskningsområdet (ERA). «Bologna-prosessen har bidratt til å harmonisere europeisk høyere utdanning (...) ved at et mangfold av nasjonale utdanningssystemer i større grad spiller sammen», står det i Meld.St. 18 (2014-2015), *Konsentrasjon for kvalitet*.¹ I samme stortingsmelding fremheves det at faglig samspill og samarbeid, nasjonalt og internasjonalt, kan gi en stor kvalitetsgevinst. Fellesgrader er en form for samarbeid som krever stor grad av integrasjon. Ideelt sett gir fellesgrader økt faglig merverdi for både institusjonene, fagmiljøene og kandidaten.

Universitets- og høyskolerådet (UHR) publiserte i 2014 *Fellesgradshåndbok* som ble skrevet med mastergradsnivået som utgangspunkt. Der ble det ikke tatt høyde for ph.d.-nivåets særskilte utfordringer. Likevel har *Fellesgradshåndbok* mye viktig og relevant informasjon også for fellesgrader på ph.d.-nivå. Den har vært et naturlig utgangspunkt for arbeidet med denne rapporten. Rapporten informerer og reflekterer rundt erfaringer og regelverk knyttet til samarbeid og fellesgrader på ph.d.-nivå, og i siste del har den form av en mer konkret veileder for institusjoner som ønsker å bruke fellesgrader på ph.d.-nivå som et virkemiddel for å øke utdannings- og forskningskvaliteten ved egen institusjon.

Mens noen institusjoner fatter interesse for fellesgradssamarbeid på ph.d.-nivå og ser det som et velegnet virkemiddel i blant annet internasjonaliseringssammenheng, er det andre som stiller seg mer avventende fordi det ser ut til å være svært arbeidskrevende å sette seg inn i ulike lands regelverk og få til gode og velfungerende avtaler. Utfordringene er forbundet med avklaringer rundt hvilke lover og forskrifter det ikke kan dispenseres fra, og med nødvendigheten av å inngå svært detaljerte avtaler som omfatter alt fra finansiering til opptak, gjennomføring og veiledning og avslutning.

Innspill fra UH-institusjonene gjennom UHRs forum for forskerutdanning har gjort det tydelig at mer konkret informasjon om fellesgrader på ph.d.-nivå etterspørres. Å opprette fellesgrader (og cotutelle-avtaler) kan gi handlingsrom og fleksibilitet til forskningsprosjekter innen institusjonenes satsingsområder og bidra til økt samarbeid med internasjonal toppkompetanse. Det er derfor ønskelig med mer informasjon og veiledning for at institusjonene kan være bedre rustet til å gå videre med sine planer om samarbeid på ph.d.-nivå, og for å gi noen holdepunkter for hva som må til for å inngå solide avtaler med aktuelle samarbeidspartnere i inn- og utland.

¹ Meld. St. 18 (2014-2015) *Konsentrasjon for kvalitet. Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren*, (heretter omtalt som strukturmeldingen), s. 13 og s. 22.

1.2 Mandat, oppnevning av arbeidsgruppe, avgrensning

UHRs forskningsutvalg vedtok i sitt møte 23. mai 2014 å opprette en nasjonal arbeidsgruppe som skal videreføre arbeidet med en veileder for fellesgrader og cotutelle, denne gang på ph.d.-nivå.

Arbeidsgruppens mandat

Basert på oppdraget fra UHRs forskningsutvalg, har arbeidsgruppen lagt følgende mandat til grunn for sitt arbeid og for denne veilederen.

1. Arbeidsgruppen skal på grunnlag av relevant bakgrunnsinformasjon sette seg inn i hvordan fellesgrader og cotutelle på ph.d.-nivå forstås og praktiseres nasjonalt, og belyse hva som ligger til grunn for institusjonenes ulike strategier og valg.
2. Arbeidsgruppen skal diskutere nasjonal praksis og nasjonale utfordringer i lys av europeisk og/eller internasjonal oppfatning og praksis.
3. Arbeidsgruppen skal på denne bakgrunn sørge for begrepsavklaringer der hvor dette synes nødvendig.
4. Arbeidsgruppen skal rydde i de utfordringer en står overfor og utarbeide forslag til anbefalinger/løsninger der dette er mulig.

Arbeidsgruppen hadde opprinnelig frist til 1. april 2015 for å levere resultatet av sitt arbeid, helst i form av en veileder for institusjonene. Prosessen har av kapasitetsårsaker vist seg å ta noe lenger tid, og veilederen legges fram for UHRs forskningsutvalg 17. september 2015.

Oppnevning av arbeidsgruppe

Arbeidsgruppens sammensetning:

- Anna Kolberg Buverud, rådgiver for forsknings- og utdanningsstøtte og internasjonalisering, Universitetet i Oslo (UiO)
- Tone Gran, fakultetsdirektør ved fakultet for teknologiske og maritime fag, Høgskolen i Buskerud og Vestfold (HBV)
- Per Gunnar Hillesøy, seniorrådgiver ved universitetsdirektørens kontor, Universitetet i Bergen (UiB)
- Harald Lenschow, seniorkonsulent ved IME, Norges teknisk naturvitenskapelige universitet (NTNU)
- Anne Beate Maurseth, professor II, seniorrådgiver ved forskningsadministrativ avdeling, Universitetet i Bergen (UiB)
- Kenneth Ruud, professor, prorektor for forskning og utvikling, Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT)
- Jonny Roar Sundnes, seniorrådgiver for forvaltning av forskning og utdanning, Universitetet i Oslo (UiO)

Professor Kenneth Ruud fungerte som arbeidsgruppens leder. Seniorrådgiver Rakel Christina Granaas, UHR, var gruppens sekretær.

I tillegg har seniorrådgiver Etelka Tamminen Dahl, UiB, fungert som gruppens ressursperson i oppstartfasen.

Arbeidsgruppens kommentarer til mandatet

Både nasjonalt og internasjonalt er det klare politiske føringer for å bruke fellesgrader som virkemiddel for å øke kvalitet, styrke internasjonalt samarbeid og få større mobilitet. Arbeidsgruppen har *ikke* sett det som sin oppgave å ta stilling til politiske spørsmål eller vurdere hvorvidt fellesgrader er et velegnet virkemiddel. Gruppen leser mandatet slik at intensjonen er dels å informere og reflektere/kommentere, og dels å gi praktiske og anvendelige råd til de institusjonene som ønsker veiledning i arbeidet med å inngå fellesgradsavtaler (pkt. 1 og 4).

Arbeidsgruppen har innhentet europeisk bakgrunnsinformasjon som belyser ph.d.-ordningen etter Bologna-prosessen, men går i liten grad inn på enkelte lands ordninger eller praksis med fellesgrader og cotutelle-avtaler på ph.d.-nivå (pkt. 2). Rapportens hovedfokus er å tydeliggjøre hva det norske regelverket sier om fellesgrader samt å gi noen holdepunkter for hva som bør få oppmerksomhet og ivaretas når man forhandler om avtaler om fellesgrader med andre institusjoner (pkt. 4).

Veilederen ønsker også å bidra til begrepsbevissthet og synliggjøre ulike forståelser av hhv. fellesgrad og cotutelle-avtaler og andre former for ph.d.-gradssamarbeid (pkt. 3). Variasjonen i begrepsforståelse og begrepsbruk er minst like stor internasjonalt/i Europa som nasjonalt. Det viktigste er å ha bevissthet og kunnskap om disse variasjonene, slik at en kan forvise seg om at en snakker om det samme når en skal inngå et samarbeid. Begrepsapparatet som er benyttet i denne veiledningen, er således *ikke* standardisert. Arbeidsgruppen har holdt seg til UHRs veiledende retningslinjer for ph.d.-graden for definisjoner av hhv. fellesgrader og cotutelle-avtaler, men tar høyde for at begrepsbruken varierer.

Prosessen

Arbeidsgruppen startet sitt arbeid i september 2014. Det er avholdt fire møter samt en workshop med inviterte bidragsytere fra EUA-CDE, NOKUT, Forskningsrådet, SIU, KD og følgende norske UH-institusjoner: UiB, NMBU, UiS, NTNU.

1.3 Sammendrag

Arbeidsgruppen har på grunnlag av relevant bakgrunnsinformasjon satt seg inn i hvordan fellesgrader forstås og praktiseres nasjonalt og har kommentert hva som kan ligge til grunn for institusjonenes ulike strategier og valg. I **kapittel 1** blir det orientert om utgangspunktet for å opprette arbeidsgruppen, arbeidsgruppens mandat og sammensetning. Det understrekes i kommentarene til mandatet at gruppen har valgt å legge hovedvekten dels på informasjon og refleksjon, og dels på mer praktisk rettet veiledning til de institusjonene.

I **kapittel 2** gis det en kort fremstilling av forskerutdanningen i Norge etter Bologna-prosessen. Ph.d.-utdanningen er utformet med forankring i sentrale, europeiske policy-dokumenter som Salzburg II-prinsippene og EUs sju prinsipper for kvalitet og nivå i europeisk doktorgradsutdanning, og den er plassert på nivå 8, tredje syklus, i *Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring* (NKR)

Fellesgrader på ph.d.-nivå er i liten grad benyttet av institusjonene. Samarbeid på ph.d.-nivå bygger i første rekke på vitenskapelige ansattes relasjoner til kollegaer ved andre institusjoner (se kapittel 4). Norge har så langt inngått to fellesgrader på ph.d.-nivå nasjonalt, men det eksisterer ingen fullstendig oversikt over inngåtte avtaler mellom norske og utenlandske institusjoner.

I **kapittel 3** gis det en gjennomgang av det norske lov- og rammeverket som er relevant for fellesgrader på ph.d.-nivå. I UH-loven er NOKUT gitt myndighet til å spesifisere utdanningenes grunnleggende kriterier. Forskrift om grader og yrkesutdanninger slår fast at ph.d. har normert utdanningstid på tre år etter femårig master. Total utdanningstid (høyere utdanning) for godkjenning av ph.d.-graden er etter dagens regler åtte (8) år.

I forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling stilles det såkalte 8/15-kravet til ph.d.-graden generelt.² For fellesgrader i samarbeid med utenlandsk institusjon, er det tilstrekkelig at fellesgradstilbudet totalt fyller kravene. Forskriften presiserer at universiteter og høyskoler skal rapportere til DBH om alle fellesgradstilbud.

I studietilsynsforskriften og NOKUTs veiledning til denne finnes søkerveiledninger til alle tre sykluser i NKR. Her spesifiseres kravene til akkreditering av studier, ofte med henvisning til UHRs veiledende retningslinjer.

UHRs veiledende retningslinjer for ph.d.-graden er ikke juridisk bindende, men er et konsensusnotat der de akkrediterte institusjonene er blitt enige om ph.d.-gradens oppbygning etter Bologna. Retningslinjene tar for seg krav til opptak, gjennomføring og avslutning. Institusjonenes forskrifter bygger for en stor del på disse retningslinjene.

I **kapittel 4** gis det en kort omtale av ulike samarbeidsformer på ph.d.-nivå, mens **kapittel 5** er en veileder eller sjekklister for hva som bør inngå i en fellegradsavtale. Det er viktig å formulere avtalen slik at den gir en korrekt og konsis beskrivelse av det samarbeidet som fagmiljøet ønsker. I avtalen skal det framgå hvilke regelverk, retningslinjer og ph.d.-forskrift(er) avtalen bygger på, og det skal spesifiseres om avtalen dispenserer fra noen av disse. Veilederen er delt inn i kapitler om krav til opptak, gjennomføring og avslutning.

2 BAKGRUNN – FORSKERUTDANNING I NORGE

2.1 Generelt

Med forskerutdanning mener vi her organisert doktorgradsutdanning, ph.d.-utdanning, som ble innført i Norge i 2003, i samsvar med Bologna-avtalen. Ph.d.-kandidatene utdannes til forskere i UH-sektoren og instituttsektoren, og også til stillinger i offentlig og privat sektor.

Norsk forskerutdanning har sin forankring i rammer satt av Kunnskapsdepartementet, i samsvar med grunnleggende prinsipper på europeisk nivå. De mest sentrale europeiske policydokumentene er:

- *Salzburg II Recommendations*, 2005:
http://www.eua.be/Libraries/Publications_homepage_list/Salzburg_II_Recommendations.sflb.ashx

² Se omtale av 8/15-kravet i kap. 3.4 som omhandler forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning (kvalitetsforskriften).

- *Principles for Innovative Doctoral Training*, European Commission, 2011:
http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/Principles_for_Innovative_Doctoral_Training.pdf
- *Using the Principles for Innovative Doctoral Training as a Tool for Guiding Reforms*, SGHRM Working Group, 2013:
http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/SGHRM_IDTP_Report_Final.pdf

Det foreligger ingen nasjonal forskrift for ph.d.-graden i Norge. Aktuelle norske lover og forskrifter som også innbefatter ph.d.-graden, er UH-loven, forskrift om grader og yrkesutdanninger, forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning, og studietilsynsforskriften, samt *Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring* (NKR). På nasjonalt nivå er det UHRs veiledende retningslinjer for ph.d.-graden som anbefaler minimumskravene til en ph.d.-grad, og institusjonenes egne forskrifter bygger i alt vesentlig på disse.³

UHRs veiledende retningslinjer og de nasjonale forskriftene som omfatter ulike sider ved den norske doktorgraden, er forankret i Salzburg II og EUs sju prinsipper for kvalitet og nivå i europeisk doktorgradsutdanning. Anbefalingene er en videreutvikling av Bologna-prosessen som «har bidratt til å harmonisere europeisk høyere utdanning på en rekke områder, ikke gjennom en felles utdanningspolitikk, men ved at mangfold av nasjonale utdanningssystemer i større grad spiller sammen».⁴

EUs sju prinsipper er:

1. Fremragende forskning (research excellence)
2. Attraktive arbeidsforhold (attractive institutional environment)
3. Tverrfaglighet (interdisciplinary research options)
4. Eksposering for eksternt arbeidsliv (exposure to industry and other relevant employment sectors)
5. Internasjonal nettverksbygging (international networking)
6. Overførbare ferdigheter (transferable skills)
7. Kvalitetssikring av programtilbudet (quality assurance)

Siden innføringen av ph.d.-utdanning i Norge har det vært en voldsom ekspansjon av antall programmer som tilbys ved norske, akkrediterte institusjoner, og mer enn en fordobling av antall avlagte doktorgrader. Også antall private og statlige høyskoler som tilbyr ett eller flere ph.d.-programmer, har økt betydelig. Pr. d.d. er det 25 institusjoner i Norge som tilbyr ph.d.-utdanning, av disse er åtte universiteter, åtte vitenskapelige høyskoler og ni akkrediterte høyskoler. Pr. 2013 tilbys det over 200 ph.d.-programmer, og våren 2014 var 9325 kandidater i gang med doktorarbeidet ved universiteter og høyskoler. I 2014 ble det ifølge DBH gjennomført 1448 disputaser i Norge.⁵

³ For omtale av lover, forskrifter og retningslinjer, se kap. 3.

⁴ Se strukturmeldingen, s. 13.

⁵

<http://dbh.nsd.uib.no/statistikk/rapport.action?visningId=32&visKode=false&columns=arstall!8!semester&index=1&formel=120&hier=instkode!9!institusjonsnr!9!fakkode!9!ufakkode!9!progkode&sti=¶m=arstall%3D2014>

Norsk finansiering av ph.d.-kandidater gjennom stipendiatstillinger skiller seg ut i internasjonal sammenheng. Omtrent 70 % av ph.d.-kandidatene i Norge har stipendiatstilling som dekker lønn, driftskostnader og indirekte kostnader. Stipendiatstillingene er finansiert av institusjonene selv (gjennom bevilgninger over statsbudsjettet), Norges forskningsråd eller andre eksterne kilder. De resterende 30 % er finansiert av arbeidsgiver (institusjonene selv, forskningsinstitutter, offentlig og privat sektor), eller andre eksterne kilder. Ph.d.-stipendiater som er ansatt ved norske UH-institusjoner, har status som midlertidig ansatt vitenskapelig personale, og de faller således inn under bestemmelsene i tjenestemannsloven.

Den norske ph.d.-utdanningen er plassert i tredje syklus i NKR og er beregnet til enten tre års fulltidsstudium eller fire års total tid, der 75 % av tiden går til opplæringsdelen og forskningsprosjektet, og 25 % til undervisning eller andre relevante arbeidsoppgaver. Utdanningen består av en obligatorisk opplæringsdel som, i henhold til UHRs veiledende retningslinjer for ph.d.-graden, bør bestå av kurs/emner tilsvarende minimum 30 stp., og en avhandlingsdel, som ikke er størrelsesbestemt. Praksis nasjonalt er at institusjonene for en stor del følger opp disse retningslinjene i sine egne forskrifter, uten at det er hjemlet i lov eller forskrift.⁶

Innhold og nivå i opplæringsdelen kan variere fra program til program. De fleste fakultetene (avdelingene) har egen opplæringsdel, og i tillegg fins det en rekke nasjonale og internasjonale forskerskoler som tilbyr spesialisert opplæring. Temaer som kan dekkes i opplæringsdelen, omfatter blant annet vitenskapsteori og metode, samt forskningsetikk og mer fagspesifikke eller profesjonsrettede emner. Trening i generiske ferdigheter og forskningsetikk bør være gjennomgående i *hele* doktorgradsutdanningen.

Kjernen i doktorgradsutdanningen er, i samsvar med anbefalingene i Salzburg II, opplæring i god forskningspraksis gjennom individuell utprøving og erfaring i arbeidet med et originalt forskningsprosjekt. Dette gjør doktorgradsutdanningen forskjellig fra utdanninger i første og andre syklus i NKR. Arbeidet med eget prosjekt utføres under veiledning. Det skal resultere i en doktorgradsavhandling som er et selvstendig bidrag til utvikling av ny kunnskap. Å fullføre en doktorgradsutdanning betyr at kandidaten gjennom individuell innsats oppnår en akademisk grad som bekrefter at vedkommende har tilegnet seg en selvstendig og reflektert forståelse av forskning og formidling av forskningsresultater (i Salzburg II omtales dette som å oppnå *researchers mindset*).

Det eksisterer ingen fullstendig oversikt over hvor mange fellesgrader på ph.d.-nivå som tilbys i Norge. Institusjonene skal rapportere til DBH om hvilke fellesgrader de tilbyr, men dette følges foreløpig ikke opp systematisk. NOKUT har akkreditert to fellesgrader der kun norske institusjoner er involvert. Hverken DBH eller NOKUT har fullstendige data om inngåtte fellesgradsavtaler.⁷

⁶ NOKUT krever minimum 30 stp. i opplæringsdelen, men dette er ikke hjemlet i lov eller forskrift. NOKUT begrunner sitt krav ved å henvise til UHRs veiledende retningslinjer samt institusjonenes forskrifter og praksis.

⁷ Ifølge forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning, § 4-2, skal institusjonene rapportere til DBH om hvilke fellesgrader som tilbys. DBH lager ingen egen statistikk over fellesgrader på ph.d.-nivå.

3 RELEVANT NORSK LOV- OG RAMMEVERK

Nedenfor omtales gjeldende lov- og rammeverk som har/kan ha betydning for inngåelse av avtaler om fellesgradssamarbeid. Noe av utfordringen er å vurdere status til de ulike dokumentene og sortere mellom hvilke bestemmelser som er hjemlet i lov eller forskrift på nasjonalt nivå, og hvilke som er anbefalinger basert på gjeldende praksis. Kapitlet peker på mulige utfordringer og særlige forhold som det må tas høyde for i utforming av avtaler.⁸

3.1 Lov om universiteter og høyskoler (UH-loven)

UH-loven har mange bestemmelser som gjelder all utdanning (f. eks. om eksamen, klage, egenbetaling osv). I denne sammenhengen berøres bare det mest sentrale som gjelder doktorgradsutdanning. I UH-lovens kapittel 1 og 2 gis Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, NOKUT, myndighet til «å føre tilsyn med kvaliteten i høyere utdanning (...), gi generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning, og å stimulere til kvalitetsutvikling som sikrer et høyt internasjonalt nivå i utdanningstilbudene ved institusjonene». Kapittel 3 dreier seg om akkreditering av institusjoner og akkreditering og revidering av studietilbud, herunder også vurdering av utenlandske doktorgrader. Det er departementet som gir forskrifter om saksbehandling og fastsetting av standarder som skal legges til grunn for akkrediteringen (se nedenfor), mens NOKUT vurderer om vilkårene for akkreditering av et studium er oppfylt.

UH-loven sier lite spesifikt om ph.d.-graden. Kriterier og krav er utformet i forskrifter og veiledninger til disse. Det er således NOKUTs forståelse av forskriftene og av UHRs veiledende retningslinjer for ph.d.-graden som ligger til grunn for mer spesifikt formulerte kriterier og krav til utforming av ph.d.-tilbud, herunder også fellesgrader.

I kapittel 4, § 4-13, nevnes ph.d.-graden spesielt i forbindelse med muligheten til å vedta tvungen avslutning.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-04-01-15>

3.2 Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR)

Arbeidet med nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk er en videreføring av to internasjonale prosesser, EQF-prosessen og Bologna-prosessen. Hjemmel for å innføre rammeverket ble tatt inn i UH-loven i 2005, og rammeverket for høyere utdanning ble fastsatt i 2009.

Nivåene i NKR henviser til nivåene i det europeiske kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (EQF). Ph.d.-graden er plassert i NKR i tredje syklus, nivå 8. NKR er siden 1. januar 2013 stort sett implementert i all høyere utdanning, og alle ph.d.-utdanninger har læringsutbyttebeskrivelser som oppfyller kravene for nivå 8. Det varierer imidlertid mye

⁸ Spørsmål om ansettelsesforhold er ikke behandlet særskilt i denne rapporten. Se *Forskrift om ansettelsesvilkår for stillinger som postdoktor, stipendiat, vitenskapelig assistent og spesialistkandidat*: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-01-31-102>.

hvordan og med hvilket detaljeringsnivå dette er gjort. (Kravene er utdypet i studietilsynsforskriften).

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/kompetanse/nkr2011mvedlegg.pdf>

3.3 Forskrift om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler

Philosophiae doctor (ph.d.) har *normert utdanningstid på tre år* som kommer i forlengelsen av en femårig master. En fullført ph.d.-utdanning skal således utgjøre *totalt åtte års høyere utdanning*.

Enkelte land har ph.d.-ordninger som kommer i konflikt med norske bestemmelser om hhv. opptakskrav eller normert utdanningstid. Britiske universiteter kan for eksempel godkjenne opptak fra ettårig master, og i noen tilfeller fra BA. Med tanke på både nivå og kravet om totaltid for høyere utdanning kan dette pr. d.d. ikke godtas innenfor norsk regelverk. Et eventuelt fellesgradssamarbeid med et britisk universitet må legge norske opptakskrav til grunn.

I Sverige er det normert utdanningstid på fire år (to pluss to år) for Doctorsexam. Dette er en utfordring fordi norske institusjoners ph.d.-forskrifter holder seg til de anbefalte tre år som normert utdanningstid, og fordi det er uklart om normert utdanningstid på tre år, slik det er formulert i forskrift om grader og yrkesutdanninger, skal oppfattes som ufravikelig også med tanke på eventuell forlengelse. Ved et eventuelt fellesgradssamarbeid med Sverige må institusjonen, hvis mulig, enten dispensere fra gjeldende forskrift eller lage en ny forskrift for et fireårig ph.d.-program og søke Kunnskapsdepartementet om godkjenning (jf. pkt. 3.7).⁹

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-12-16-1574>

3.4 Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning (kvalitetsforskriften)

I § 3-1, tredje ledd, stilles det som ofte omtales som 8/15-kravet i forbindelse med akkreditering av et ph.d.-program:

Ved akkreditering av et nytt doktorgradsprogram skal studiet ha et fagmiljø tilsvarende minst 8 årsverk med førstestillingskompetanse, hvorav minst seks er i heltids kombinerte forsknings- og undervisningsstillinger og minst 4 har professorkompetanse. Institusjonen må videre kunne dokumentere at den har kapasitet og rekrutteringspotensial til å knytte minst 15 doktorgradsstudenter til studiet i løpet av fem år etter oppstart. Institusjonen må kunne

⁹ Arbeidsgruppen henvendte seg til NOKUT i forbindelse med uklarhetene/utfordringene rundt eventuelt fellesgradssamarbeid med britiske eller svenske universiteter, men uten at dette ga endelige svar. NOKUT vil sannsynligvis vurdere disse uklarhetene/utfordringene nærmere i løpet av 2015-2016. Kunnskapsdepartementet er avgjørende instans mtp. hva som skal gjelde for samarbeid med land med forskerutdanning av annen lengde enn tre år. NOKUT arbeider p.t. med å ferdigstille forslag til endrede kriterier for godkjenning av utenlandske doktorgrader som tilsvarende norske, og endringene i disse kriteriene vil kunne påvirke regelverket for fellesgradssamarbeid. Rapporten *Fra fintelling av studiepoeng til læringsutbytte? Rapport fra arbeidsgruppen for godkjenning av utenlandske doktorgrader*, skal legges fram for NOKUTs styre i løpet av høsten 2015.

sannsynliggjøre at den over tid kan opprettholde et doktorgradsmiljø med minst 15 doktorgradsstudenter.

Det er ikke tatt høyde for at betegnelsen program (kan) anvendes på svært forskjellige måter. F.eks. oppfatter UiB begrepet program som en organisatorisk ramme og har bare ett ph.d.-program for alle kandidater (jf. s. 13).

§ 4 i kvalitetsforskriften omhandler fellesgrader, men ikke spesielt på ph.d.-nivå. Tenkningen fra masternivå er videreført til ph.d.-nivå uten å erkjenne at ph.d.-utdanning stiller i en særklasse på grunn av krav til selvstendighet. (Jf. Salzburg II og *Using the Principles for Innovative Doctoral Training* hvor doktorgradskandidater omtales som “first stage reseachers”).

I § 4-1, andre ledd, kan vi lese følgende: «For studier som skal inngå i grunnlaget for fellesgrad og som den enkelte institusjon ikke selv har myndighet til å etablere, gjelder akkrediteringsbestemmelsene etter denne forskrift § 3-1 så langt de passer. NOKUT kan i slike tilfeller akkreditere også deler av et studium.» (Vår uth.).

§ 4-2 omhandler institusjonenes ansvar for blant annet gradstildeling og vitnemålsutforming, og understreker at det skal inngås avtale mellom de samarbeidende institusjonene, på institusjonsnivå. Samarbeidspartnerne skal være godkjente/akkrediterte institusjoner for høyere utdanning i henhold til systemet i det aktuelle landet, og de skal være akkreditert på fellesgradens nivå.

I samarbeid med utenlandsk institusjon kan NOKUTs 8/15-krav til den norske institusjonen fravikes. Det er, ifølge Kunnskapsdepartementet, «tilstrekkelig at fellesgradstilbudet totalt sett fyller de faglige kravene til studiet. Dette innebærer at den norske institusjonen kun må tilfredsstille deler av dette akkrediteringskravet. NOKUT må kunne kreve at den norske utdanningsinstitusjonen framlegger dokumentasjon som viser at fellesgraden samlet sett fyller hele kravet.»¹⁰

§ 4-2, femte ledd, understreker at universiteter og høyskoler skal rapportere til DBH om hvilke fellesgrader institusjonen gir.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2010-02-01-96?q=forskrift+om+kvalitetssikring+og+kvalitetsutviklin>

3.5 Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften)

§ 7-4 gir utfyllende bestemmelser for akkreditering av studium eller deler av studium som inngår i en fellesgrad. Det skal fremgå tydelig hvilke deler hver av institusjonene har ansvar

¹⁰ Sitert fra brev fra Kunnskapsdepartementet til NOKUT, datert 21.05.15 (ref. 13/5628-), som svar på NOKUTs forespørsel i e-post datert 12. januar 2015. Dette er en oppmykning av NOKUTs gjeldende veiledning om akkreditering av fellesgrader, der det fremgår at i samarbeid med utenlandske institusjoner må den norske institusjonen oppfylle alle kravene alene. Se NOKUTs tillegg til veiledning til studietilsynsforskriften: http://www.nokut.no/Documents/NOKUT/Artikkelbibliotek/Norsk_ utdanning/Akkreditering/Veiledere/Veiledning_s%C3%B8knad_om_akkreditering_fellesgrad.pdf.

for, det skal foreligge tilfredsstillende rutiner for utvikling og kvalitetssikring av studiet som helhet, og den samlede helheten skal være i samsvar med læringsutbytte for studiet.

Deler (av studiet) som tilbys av institusjoner som er underlagt UH-loven, skal tilfredsstillende standarder og kriterier for akkreditering av studier (grunnleggende forutsetninger, plan, fagmiljø).

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-02-28-237?q=forskrift+om+tilsyn>

Se også den engelske versjonen:

http://www.nokut.no/Documents/NOKUT/Artikkelbibliotek/Norsk_utdanning/Forskrifter_Kriterier_mm/Regulations_concerning_supervision_of_the_educational_quality_in_higher_education.pdf

NOKUT har også laget en veiledning til studietilsynsforskriften. Her finnes søkerveiledning til alle tre sykluser i NKR samt for fellesgrader i første og andre syklus. NOKUTs veiledning bygger på kravene i studietilsynsforskriften og forskrift om kvalitetssikring (se ovenfor). Grunnleggende krav på ph.d.-nivå er blant annet tre års omfang (180 stp.), 8/15-kravet, læringsutbyttebeskrivelser i samsvar med NKRs tredje syklus, nivå 8, og spesifisering av obligatoriske deler.

NOKUT anbefaler for øvrig at institusjonene bruker de retningslinjer og maler som er utarbeidet av UHR.

<http://www.nokut.no/no/universitet-og-hoyskoler/kvalitetssikring-og--utvikling/akkreditering-av-nye-studietilbud/sokerveiledninger/>

3.6 UHRs veiledende retningslinjer for ph.d.-graden

I mangel av en nasjonal forskrift om ph.d.-utdanning er det UHRs veiledende retningslinjer som er gitt nasjonal status som *rådgivende* for hvordan norsk ph.d.-utdanning bør være, i samsvar med Bologna-avtalen, Salzburg II og ERA.

http://www.uhr.no/ressurser/forskrifter-veiledninger-retningslinjer/doktorgrad_-_veiledninger_og_retningslinjer

De veiledende retningslinjene er *ikke* juridisk bindende, men har sin autoritet i kraft av å være et konsensusdokument der UHRs forskningsutvalg og styre, gjennom prosesser som er forankret i de ph.d.-akkrediterte institusjonene, har kommet til enighet om hvordan norsk ph.d.-utdanning bør organiseres. Selv om en ofte snakker om «krav» og «bestemmelser» i forbindelse med retningslinjene, så er retningslinjene uansett å forstå som rådgivende.

De veiledende retningslinjene foreslår minimumskrav for opptak, gjennomføring og avslutning av ph.d.-utdanningen. Kravet om at opplæringsdelen bør bestå av minimum 30 stp. er formulert her, men er ikke hjemlet i lov eller forskrift (jf. note 6). Institusjonene har fulgt opp dette i sine forskrifter, og NOKUT opererer med samme krav i sine kriterier for godkjenning av nye ph.d.-programmer og for godkjenning av utenlandsk doktorgrad som tilsvarende norsk, med referanse til UHRs veiledende retningslinjer og institusjonenes

forskrifter. NOKUT har praktisert kravene som absolutte, noe som kan være en utfordring i samarbeid med land som f.eks. ikke gir studiepoeng på kurs knyttet til opplæringsdelen.¹¹

I UHRs veiledende retningslinjer, § 24, omtales fellesgrader og cotutelle-avtaler.

Retningslinjene understreker at fellesgradsavtaler vanligvis bare anbefales når det er etablert samarbeid med minst en av partene fra før. Dersom ikke annet er fastsatt, er det naturlig at institusjonenes styre vedtar nærmere retningslinjer. Avtaler om fellesgrader på ph.d.-nivå kan inngås på institusjonsnivå og underskrives av rektor eller den rektor har gitt myndighet til.

Det er mulig å gå utenom anbefalingene i de veiledende retningslinjene når det er nødvendig eller formålstjenlig, f.eks. av hensyn til regelverket ved de samarbeidende institusjonene. Også NOKUT åpner for dette, se ovenfor pkt. 3.4. UHRs veiledende retningslinjer, § 24.4, anbefaler følgende: «Kvalifikasjonskrav for opptak, krav om at avhandlingen skal være offentlig tilgjengelig, krav om offentlig disputas med en habil bedømmelseskomité, kan ikke fravikes.»¹²

Se også UHRs *Avtale ved opptak til ph.d.-utdanning* som er en mal for det avtaledokumentet som bør underskrives av de involverte partene: institusjon – ph.d.-kandidat – eventuell annen institusjon. Avtalemalen reflekterer bestemmelsene i de veiledende retningslinjene og institusjonenes forskrifter, og angir i tillegg noen kjøreregler for patentrettigheter og kreditering ved publisering.

3.7 Institusjonens egne forskrifter

I stor utstrekning bygger institusjonenes egne forskrifter på UHRs veiledende retningslinjer, men det finnes avvik. Under henvisning til UHRs retningslinjer er NOKUT i sin veiledning til studietilsynsforskriften tydelig på at om UHRs maler ikke brukes, «må temaene i malen likevel være dekket» (s. 8).

Det kan, som nevnt under pkt. 3.4, være nyttig å være oppmerksom på at norske UH-institusjoner til dels har ulik praksis og oppfatning av hva et ph.d.-program er. Distinksjonen går mellom å oppfatte et program enten som en faglig enhet eller som en organisatorisk ramme i forskerutdanningen. De fleste norske institusjonene holder seg til det første alternativet.

Bestemmelser om felles veiledning og fellesgrader inngår i forskriften for ph.d.-utdanning ved den enkelte institusjon. Ved inngåelse av fellesgradsavtaler kan institusjonene velge å dispensere fra forskriften dersom det er nødvendig av hensyn til regelverket ved den/de samarbeidende institusjonen(e). Det bør fremkomme tydelig hvem som har myndighet til å godkjenne dispensasjon.

¹¹ Salzburg II understreker at bruk av studiepoeng i doktorgradsutdanningen ikke er nødvendig og kan virke mot sin hensikt. Se kap. 2 Clues for success, pkt. 2.6 Credits: «Applying the credit system developed for cohorts of students in the first and second cycles is not a necessary precondition for establishing successful doctoral programmes. Some universities consider credits useful for the taught components of doctoral education, especially in cross-institutional (joint) doctoral programmes. Credits, however, do not make sense when measuring the research component or its associated dissemination outputs. *Applied wrongly, rigid credit requirements can be detrimental to the development of independent research professionals.*» (Vår uth.)

¹² Se kap. 5.3 om opptak.

- Unntak skal, både enkeltvis og samlet, fremstå som fullt ut forsvarlige ut fra de faglige kvalitetskravene som stilles til en tilsvarende ph.d.-grad ved institusjonen.

4 SAMARBEIDSFORMER

4.1 Generelt

Formålet med inngåelse av ulike avtalefestede samarbeidsformer er å bidra til langsiktig institusjonelt samarbeid, utvikling av forskningsmiljøene, økt kvalitet på forskning og utdanning, og økt internasjonalisering.

Etablering av avtalefestet felles veiledning kan skje i samarbeid med andre norske eller utenlandske institusjoner. Slike avtaler vil medføre et forpliktende samarbeid og vil bidra til å fremme institusjonens nasjonale og internasjonale orientering.

Som ledd i økt internasjonalt samarbeid og ønske om at ph.d.-kandidatene skal ha et forskningsopphold ved en utenlandsk institusjon, kan en avtale om veiledning eller cotutelle bidra til en formalisering av samarbeidet.

Erfaringsmessig fremkommer ønsket om formalisering av samarbeid på bakgrunn av veileders etablerte forbindelser i den hensikt å styrke det faglige nettverket. Det faglige samarbeidet kan utvikles videre på institutt-, fakultets-, eller institusjonsnivå. Både fagmiljøene/forskerne og ph.d.-kandidaten kan dokumentere samarbeidet og få dette med i sin karriereutvikling.

I vurderingen av ulike samarbeidsformer er det viktig å være oppmerksom på begrepsbruken, særlig med tanke på grad versus program. Hva slags grad skal doktorgraden være, og hva slags program skal lede fram til den?

4.2 Samveiledning

Samarbeidsformer på ph.d.-nivå kan rangeres etter grad av integrering. I sin enkleste form kan det dreie seg om felles veiledning, forstått som at ph.d.-kandidaten får veiledning ved to ulike institusjoner. Kandidaten er vanligvis bare tatt opp ved én institusjon og følger programmet der, og får følgelig sitt vitnemål der.

- Avtale for hver enkelt ph.d.-kandidat.
- Opptak i ett program ved én institusjon.
- Formelt oppnevnt veileder fra en annen institusjon, ofte basert på forskernes egne nettverk/fagmiljøer.
- Ph.d.-kandidaten oppholder seg ved den andre institusjonen i kortere perioder.
- Ingen (nødvendige) institusjonsavtaler.
- Graden tildeles av én institusjon.
- Ekstern veileder, samveiledningens art og navnet på samarbeidsinstitusjonen kan fremkomme av vitnemålet.

- Cotutelle-avtaler

Samveiledning forstått som cotutelle-avtaler har ikke en klar definisjon, hverken nasjonalt eller internasjonalt. I UHRs veiledende retningslinjer, § 24-3, gis følgende beskrivelse:

Med cotutelle-avtaler menes felles veiledning av ph.d.-kandidater og samarbeid om utdanning av ph.d.-kandidater. Cotutelle-avtalen inngås for hver kandidat og bør bygges på et stabilt, faglig institusjonelt samarbeid.

Enkeltinstitusjoner forstår og bruker cotutelle forskjellig og må eventuelt diskutere seg fram til en felles forståelse og bruk av begrepet. Oppfatningene av cotutelle-avtaler spenner fra å bli forstått som noe mer enn samveiledning til i noen tilfeller å nærme seg fellesgradsavtale (jf. definisjonen i UHRs veiledende retningslinjer der det understrekes at et stabilt faglig og institusjonelt samarbeid bør ligge til grunn).

4.3 Konsortiemodeller

I Horisont 2020 anses konsortier som ønskelig virkemiddel for å styrke forskning og forskningsmiljøer ved institusjonene. H2020 har generelt oppmerksomheten rettet mot International Networking og mobilitet.¹³

Det som kjennetegner en konsortiemodell, er at den involverer mer enn to parter, og at alle partnerinstitusjonene har et delt og likeverdig ansvar for hele programmet. Det er altså ikke én institusjon som sitter i førersetet, og det anbefales derfor å opprette et programråd. Mange opererer også med såkalte sandwich-programmer der noe av utdanningen tas på én institusjon og noe på en annen, og så innpasses dette etter hvert. Hva opplæringsdelen angår, fungerer de mange nasjonale og internasjonale forskerskolene etter sandwich-modellen.

Konsortiemodeller kan organiseres på ulike måter etter alle de alternative samarbeidsformene som er nevnt ovenfor. Hvilken modell som blir valgt, har selvsagt også betydning for hvilken søkermasse man henvender seg til.

Dersom konsortiepartnerne har egne, ulike modeller for programtyper, kan det medføre problemer for samarbeidet. Før et eventuelt felles ph.d.-program blir opprettet, må det klargjøres hva slags modell(er) det arbeides ut ifra. Hva ønskes i gradssamarbeidet, og er det gjennomførbart både med tanke på lovgivningen i de ulike landene, faglige tradisjoner og rammebetingelsene for administrativ støtte. Det er en klar risiko for så vel kulturkollisjon som kolliderende lovverk dersom utgangspunktene er for forskjellige. Potensielle partnere må være seg dette bevisst før oppstart og påse at alle går inn i samarbeidet med åpne øyne.

¹³ Blant de virkemidler som nevnes i H2020, er **ITN-EID**: Innovative Training Networks - European Industrial Doctorates. To akademiske institusjoner samarbeider med næringslivet. Kravet til gjennomføring er at kandidaten tilbringer 1,5 år i bedriften og seks eller ni måneder ved hver akademisk institusjon (ved likt fordelt tid). I tillegg også **ITN-EJD**: Innovative Training Networks - European Joint Doctorates, hvor det er krav om tverrfaglig fellsgradssamarbeid mellom minst tre akkrediterte institusjoner.

4.4 Fellesgrader

Den mest integrerte samarbeidsform er det som kalles fellesgrad (*joint degree*), eller felles ph.d.-program (Joint PhD Research Programs), hvor to eller flere institusjoner går sammen om å gi et felles doktorgradsprogram. Omtale av fellesgrader har hovedfokus i denne veilederen, som i kapittel 5 tar for seg ulike momenter som bør være med i avtale om fellesgrad.

5 VEILEDER FOR INNGÅELSE AV AVTALER OM FELLESGRADER PÅ PH.D.-NIVÅ

5.1 Generelt

Etablering av fellesgrad innebærer at flere fagmiljøer, eventuelt ganske små miljøer, sammen kan gi et utdanningstilbud som institusjonene hver for seg ikke har mulighet for å tilby.

En fellesgrad bør ha som sitt fremste mål å høyne kvaliteten både i utdanningen og forskningen på det aktuelle fagområdet, og den bør tilføre institusjonen en eksplisitt uttrykt merverdi.

Fellesgrader bør normalt bare inngås hvis det fra før er et etablert, stabilt faglig samarbeid mellom institusjonene og minst en av de andre konsortiedeltakerne.

Fellesgrad kan opptre i ulike varianter og med ulike navn, f. eks:

- fellesgrad (*joint degree*)
- dobbel grad (*double/multiple degree*)
- *dual degree* (kan minne om sandwich-modellen).

Forholdet mellom dual degree og dobbel grad er komplisert. Det finnes ulike internasjonale definisjoner av disse variantene, se f. eks. ECAs *Guidelines for Good Practice for Awarding Joint Degrees*.¹⁴ Det finnes også flere norske definisjoner av fellesgrad. I denne veilederen tas det utgangspunkt i UHRs definisjon i veiledende retningslinjer for ph.d.-graden, § 24-2:¹⁵

Med fellesgrader menes et samarbeid mellom flere institusjoner, der alle i fellesskap har ansvar for opptak, veiledning, gradstildeling og annet som er beskrevet i disse anbefalte forskriftene. Samarbeidet organiseres normalt i et konsortium og reguleres i avtale mellom konsortiedeltakerne. For fullført

¹⁴ ECA (European Consortium for accreditation): *Guidelines for Good Practice for Awarding Joint Degrees* (2012), pp. 37-39.

¹⁵ For andre definisjoner, se f.eks. Marie S. Curie-programmet: http://ec.europa.eu/research/mariecurieactions/about-msca/actions/itm/index_en.htm , *Fellesgradshåndboken*: http://www.uhr.no/documents/Fellesgradsh_ndbok_endelig.pdf, eller NOKUT: <http://www.nokut.no/no/Universitet-og-hoyskoler/Kvalitetssikring-og--utvikling/Akkreditering-av-nye-studietilbud/Fellesgradar/>

fellesgrad utstedes felles vitnemål i form av: a) et vitnemålsdokument utstedt av alle konsortiemedlemmene, b) et vitnemål fra hver av konsortiedeltakerne, eller en kombinasjon av a) og b).

5.2 Planlegging

Program og avtaler

Gode avtalemaler og sjekklister er en fordel når en begynner samarbeidet om en fellesgrad. Denne veilederen tar for seg noen viktige punkter som bør være med i en avtale, men institusjonene må selv spesifisere hvordan den konkret skal utformes ut fra egne behov. Avtaler bør ta høyde for at det kan være aktuelt å utstede både ett og to vitnemål. Samarbeidet bør medføre økt faglig kvalitet, og samarbeidsavtalene bør omfatte alt som ellers kan skape administrative hindringer underveis i samarbeidet.

I de tilfeller der forskrifter/regelverk ved de forskjellige institusjonene avviker, skal det lages en felles forståelse av hvordan de aktuelle avvikene skal håndteres. Generelt vil utgangspunktet være å følge reglene til landet/institusjonen med det strengeste kravet, men det er opp til institusjonene selv å avgjøre om de vil, eller kan, fravike noen av sine krav. Logikken i dette ligger i at samarbeidet skal ha merverdi for fagmiljøene og for den enkelte kandidat. Kravene kan med andre ord bli strengere i en fellesgrad enn for kandidater i norske institusjoners ordinære ph.d.-programmer.

Avtaledokumenter

Følgende elementer bør ligge til grunn for at norske institusjoner skal kunne tildele ph.d.-graden:

- Kandidaten bør normalt være tatt opp ved begge (alle) institusjoner.
- Graden bør inneholde en opplæringsdel på 30 studiepoeng eller tilsvarende godkjente kurs.
- Avhandlingen skal være offentlig tilgjengelig.
- Krav om habil bedømmelseskomité.¹⁶
- Offentlig, muntlig forsvar av avhandlingen.

I avtalen mellom institusjonene er det ønskelig at vilkår for opptak spesifiseres, herunder også krav til infrastruktur og opplysning om eventuelle restriksjoner som følge av immaterielle rettigheter mv.¹⁷ Det bør også være klart hvilke elementer som er sentrale ved eventuell rangering av søkere, og det må være eksplisitt formulert hvem som avgjør opptak.

Ph.d.-kandidatene blir normalt tatt opp til et felles studieprogram, og institusjonene har felles ansvar for utdanningen og veiledningen. Det anbefales å ha et programråd med representanter

¹⁶ Jf. pkt. 5.5 om bedømmelseskomité.

¹⁷ Jf. UHRs mal for avtale ved opptak til ph.d.-utdanning som har egne paragrafer for opphavs-, patent- og andre immaterielle rettigheter. Se del A, § 9, del B, § 6, del C, § 7. Både institusjon, veileder og grunnenhet/institutt samt kandidaten er avtaleparter: http://www.uhr.no/ressurser/forskrifter-veiledninger-retningslinjer/doktorgrad-_veiledninger_og_retningslinjer.

for begge/alle institusjonene som kan bestemme grunnlaget for det faglige samarbeidet og være ansvarlige for opptak.

Avtalen undertegnes av rektor eller den rektor bemyndiger. Normalt skal avtalen godkjennes på institusjonsnivå med mindre annet er vedtatt. Det bør også lages en avtale der både institusjonen, institutt/grunnenhet og kandidaten selv er avtaleparter, der også kandidatens rettigheter og forplikteler er ivaretatt (jf. note 17).

5.3 Opptak

Krav til finansiering

- Sikring av tilstrekkelig finansiering og *social security* for hele ph.d.-løpet.
- Avtale fra hvilket tidspunkt finansieringen, f.eks. stipendiatlønn, begynner å løpe.
- Involverte parter skal beskrive felles løsninger som alle godtar.
- Avvik skal være forsvarlige, både enkeltvis og samlet.
 - Det kan variere hvor mye rom det er for forhandlinger om avvik. Hver UH-institusjon bør ha klart for seg hvor langt man kan strekke seg.

Formelle kvalifikasjoner (nivå, omfang, karakter)

- Femårig master.
 - Institusjonen kan etter særskilt vurdering godkjenne annen likeverdig utdanning.
- Eventuelle karakterkrav
- Krav til prosjektbeskrivelse
- Eventuelt krav om relevant yrkespraksis

Avgjørelse om opptak

- I Norge er vedtak om opptak til ph.d. enkeltvedtak.
 - Enkeltvedtak stiller krav til hvordan opptaket forberedes, hvordan avgjørelsen blir fattet og hvordan avgjørelsen kommuniseres.
 - Det stilles krav til begrunnelse for prioritering mellom søkere.
 - Det stilles krav til begrunnelse for avslag på opptak.
 - Partene må være eksplisitte på hva slags tradisjoner de har fra før og undersøke om ulike regelverk og tradisjoner lar seg forene.
- Det bør fremgå eksplisitt hvem som avgjør opptak, f.eks. en opptakskomiteé.
Avtalen skal kunne dokumentere hvem som sitter i opptakskomiteen.¹⁸
- Klage på avslått søknad

¹⁸ Jf. forvaltningsloven: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>.

- I Norge er det klageadgang over avslag på søknader om opptak. Avtalen bør formulere en felles ordning.
- Todelt ramme om opptaket
 - Institusjonell avtale mellom institusjon A og B.
 - Individuell avtale mellom de to institusjonene, veilederne og kandidaten selv.¹⁹
- Kandidatens status
 - Det må avklares om den som tas opp i et ph.d.-program er ansatt (f.eks. ph.d.-stipendiat) eller ph.d.-kandidat med annen finansiering.
 - Konsekvenser av status (rettigheter osv.).

5.4 Gjennomføring

Avtale og plan for opplæringsdelen

- Omfang og innhold for opplæringsdelen.
- Studiepoeng
 - Mange land har ikke obligatorisk opplæringsdel eller kurs/emner som gir studiepoeng. Avtalefeste hvordan dette skal håndteres.
 - Avtale hvordan eventuelle obligatoriske og/eller generelle kurs skal inngå.
- Kvalitetssikring av kurs/emner i opplæringsdelen

Veiledning

- Avtale hvilken part som er ansvarlig for hvor mye og hva slags veiledning – forventningsavklaring.
- Avtale hva som er minimum for veileders kompetanse.
 - Mange land krever professorkompetanse.

Mobilitet og internasjonalisering

- Plan og avtale for opphold ved begge/flere institusjoner.
- Sikre opphold i robuste forskningsmiljøer.
- Konferansedeltakelse med paper.
- Arbeid i internasjonale team.

Rapportering

- Norge tilrår fremdriftsrapportering og midtveisevaluering, noe institusjonene følger opp på ulike måter. Avtale hvordan dette eventuelt kan gjennomføres eller fravikes, og hvordan informasjon skal deles.
- Avtale hvem det skal rapporteres til.
- Avtale prosesser rundt manglende rapportering.

¹⁹ Jf. note 17.

Avhandlingen

- Spesifisere krav (monografi/artikkelbasert/andre formidlings- og dokumentasjonsformer, krav om eventuell tilleggsdel).
- Krav til publiserte/ ikke publiserte arbeider.
- Internasjonal publisering – avtale om kreditering.
- Avklare eventuelle restriksjoner som følge av immaterielle rettigheter.
- Krav til språk.

Samlet læringsutbytte

- Avtale om oppøving i generiske ferdigheter og forskningsetikk ivaretas i opplæringsdelen (kurs) eller i forskningsarbeidet (bidrag på konferanser, seminarer mv.).
- Formulere læringsutbyttebeskrivelser for deler av og/eller hele programmet, jf. studietilsynsforskriften.

Konflikthåndtering

- Hva gjøres hvis punkter i avtalen forstås ulikt underveis.
- Hva gjøres hvis kandidaten vil skifte veileder.
- Hva gjøres hvis det underveis i programmet blir klart at kandidaten ikke vil kunne oppfylle kravene i avtalen underveis.
- Disiplinærsaker henvises til det ordinære disiplinærorganet hos én av konsortiepartnerne. Hos hvem, må spesifiseres i avtalen.

Avslutning før avtalt tid

- Frivillig avslutning: bortfall av rettigheter som følger av opptaket, men etter avtale.
 - Kandidaten kan eventuelt gå over til et ordinært ph.d.-program hos en av konsortiepartnerne. Partene skal inngå avtale om dette.
- Tvungen avslutning kan brukes når kandidaten blir sterkt forsinket uten saklig grunn, eller når kandidaten begår alvorlige etiske overtramp.
Tvungen avslutning fører til at kandidaten termineres fra programmet. Rettigheter som følger av opptaket, faller bort.

5.5 Avslutning

Innlevering

- Institusjonene kan ha ulike regler og rutiner om innlevering. Ved avtaleinngåelse bør disse samordnes.
- Kostnader knyttet til innlevering bør avklares.

Bedømmelseskommité

- Kravet om habil bedømmelseskommité springer ut av forvaltningslovens § 6 og kan ikke fravikes (jf. note 15).

- Hvis enkelte lands bestemmelser kommer i konflikt med norsk regelverk, f.eks. Frankrike, der det er vanlig at veileder deltar i komiteen, kan en f.eks. foreslå at veileder er tilgjengelig for konsultasjon (jf. UHRs veiledende retningslinjer § 15.1), og at veileder kan godkjenne den rapporten som skal skrives til den franske partnerinstitusjonen etter godkjent disputas.

Offentliggjøring

- I henhold til norsk regelverk er offentliggjøring av avhandlingen et ufravikelig krav som må ivaretas i avtalen.²⁰
 - Det kan eventuelt avtales at en kandidat bare får tildelt graden av den ene institusjonen hvis offentliggjøring oppstår som et problem underveis i arbeidet med avhandlingen.

Doktorgradsprøven

- Den norske doktorgradsprøven består av to deler; prøveforelesning og offentlig disputas.
 - Kravene til prøveforelesning er fleksible, men intensjonen ved prøven bør så vidt mulig ivaretas.
 - Krav til offentlig disputas skal ikke fravikes. Dette kan komme i konflikt med f.eks. engelske institusjoners krav om lukket viva.
 - En lukket viva med reell mulighet til stryk kan eventuelt avtales som en tidligere, kvalitetssikrende prøve, før disputas. Ifølge norske prinsipper skal ikke veileder ta del i beslutningen og heller ikke uttale seg om kvaliteten på avhandlingen (se ovenfor under pkt. om bedømmelseskomité).²¹

Vitnemål²²

- Fellesvitnemål?
- Fellesvitnemål i tillegg til ett eller flere nasjonale vitnemål?
- Bare nasjonale vitnemål?

Norske institusjoner har stor fleksibilitet. I de fleste tilfeller vil et fellesvitnemål være den beste dokumentasjonen, siden dette framstår som mest enhetlig overfor kandidater og arbeidsliv. Valget av metode må imidlertid ta hensyn til juridiske forhold hos partnerne og til den praktiske arbeidsdelingen mellom partnerne.

- Dersom det finnes en koordinerende institusjonen, bør denne normalt utstede et eventuelt fellesvitnemål.
 - Det er naturlig at partnerne i størst mulig grad retter seg etter koordinators tekniske og praktiske forutsetninger for vitnemålsutstedelse.
 - Institusjonene bør hver for seg gå gjennom sine absolutte krav i forhold til vitnemålets innholdselementer, slik at koordinator kan innarbeide dette i vitnemålet på en måte som de andre institusjonene kan akseptere.
 - Når norske institusjoner skal utstede et felles vitnemål, kan Felles Studentsystem (FS) være utgangspunkt for vitnemålsutstedelse, slik at man i størst mulig grad gjenbraker eksisterende rutiner og tekniske løsninger.

²⁰ Se UHRs veiledende retningslinjer, § 11, og avtale ved opptak til doktorgradsutdanning, del C § 7.

²¹ Det forekommer også noe som kalles «preliminary defence», f.eks. ved KU Leuven;

<https://admin.kuleuven.be/rd/doctoraatsreglement/en/phdregulation-set>

²² Noen institusjoner bruker betegnelsen diplom istedenfor vitnemål.

- Tittel- og informasjonssiden i norske vitnemål bør være fleksibel og kunne tilpasses en fellesgrad.
- Informasjonselementene i vitnemålet skal gi
 - Tilstrekkelig informasjon om alle parternes forhold, inkludert hjemler for gradstildeling og karakterskala.
 - Læringsutbyttebeskrivelser
 - Studiebeskrivelse
 - Beskrivelse av at alle/begge institusjoner i fellesskap er ansvarlige for hele programmet.
 - Beskrivelse av samarbeidet i samsvar med studieplan og øvrig avtaleverk.
- Diploma Supplement følger en felles standard fastsatt av Europarådet, UNESCO og EU.
 - Punktene som inneholder spesifikk nasjonal informasjon, for eksempel om utdanningssystemets oppbygning, bør ta høyde for alle institusjonenes forhold.

6 REFERANSER

Avtale ved opptak til ph.d.-utdanning (UHR): http://www.uhr.no/ressurser/forskrifter-veiledninger-retningslinjer/doktorgrad_-_veiledninger_og_retningslinjer

Fellesgradshåndbok. Av Jonny Roar Sundnes og Trine Merete Kvernmo, UiO/UHR, januar 2014: http://www.uhr.no/documents/Fellesgradsh_ndbok_endelig.pdf

Forskrift om ansettelsesvilkår for stillinger som postdoktor, stipendiat, vitenskapelig assistent og spesialistkandidat: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-01-31-102>

Forskrift om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-12-16-1574>

Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2010-02-01-96?q=forskrift+om+kvalitetssikring+og+kvalitetsutviklin>

Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften): <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-02-28-237?q=forskrift+om+tilsyn>. Engelsk versjon av studietilsynsforskriften: http://www.nokut.no/Documents/NOKUT/Artikkelbibliotek/Norsk_utdanning/Forskrifter_Kriterier_mm/Regulations_concerning_supervision_of_the_educational_quality_in_higher_education.pdf. NOKUTs veiledning til studietilsynsforskriften: http://www.nokut.no/documents/nokut/artikkelbibliotek/norsk_utdanning/akkreditering/veiledere/veiledning_søknad_om_akkreditering_andre_syklus_mai_2013.pdf

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>

Lov om universiteter- og høyskoler (UH-loven): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-04-01-15>

Marie S. Curie-programmet: http://ec.europa.eu/research/mariecurieactions/about-msca/actions/itn/index_en.htm

Meld. St. 18 (2014-2015): *Konsentrasjon for kvalitet. Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren*:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/86d1e31e78b44de6a3a15e913b092bf4/no/pdfs/stm201420150018000dddpdfs.pdf>

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring:
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/kompetanse/nkr2011mvedlegg.pdf>

NOKUTs orientering om fellesgrader: <http://www.nokut.no/no/Universitet-og-hoyskoler/Kvalitetssikring-og--utvikling/Akkreditering-av-nye-studietilbud/Fellesgradar/>

Principles for Innovative Doctoral Training, European Commission, 2011:
http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/Principles_for_Innovative_Doctoral_Training.pdf

Salzburg II Recommendations, 2005:
http://www.eua.be/Libraries/Publications_homepage_list/Salzburg_II_Recommendations.sflb.ashx

Tillegg til veiledning om studietilsynsforskriften (NOKUT):
http://www.nokut.no/Documents/NOKUT/Artikkelbibliotek/Norsk_utdanning/Akkreditering/Veiledere/Veiledning_s%C3%B8knad_om_akkreditering_fellesgrad.pdf

Using the Principles for Innovative Doctoral Training as a Tool for Guiding Reforms, SGHRM Working Group, 2013:
http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/SGHRM_IDTP_Report_Final.pdf

Veiledende retningslinjer for graden philosophiae doctor (ph.d.):
http://www.uhr.no/ressurser/forskrifter-veiledninger-retningslinjer/doktorgrad_-_veiledninger_og_retningslinjer

Veiledning til studietilsynsforskriften (NOKUT): <http://www.nokut.no/no/universitet-og-hoyskoler/kvalitetssikring-og--utvikling/akkreditering-av-nye-studietilbud/sokerveiledninger/>

To milliarder til nye FRIPRO-prosjekter

Forskningsrådet gir totalt 1,96 milliarder kroner til Fri prosjektstøtte fra 2016. 960 millioner kroner fordeles nå, mens 1 milliard fordeles til Toppforsk i slutten av januar.

– Dette er et historisk sterkt løft til fri forskning. Det vil sikre god langsiktig finansiering til forskningsmiljøer som har potensial for å utvikle seg til å bli internasjonalt ledende innenfor sine felt, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen.

I denne omgang er det innvilget til sammen 132 forskerprosjekter, unge forskertalenter og mobilitetsstipend i FRIPRO. Se oversikt over prosjektene her:

[279 millioner kroner til 37 prosjekter innenfor humaniora og samfunnsvitenskap](#)

[422 millioner kroner til 60 prosjekter innenfor medisin, helse og biologi](#)

[253 millioner kr til 35 prosjekter innenfor matematikk, naturvitenskap og teknologi](#)

Toppforsk tildeles i januar

I tillegg vil det bli bevilget 1 milliard kroner til den nye satsingen FRIPRO Toppforsk. Dette vil gi ca. 40 prosjekter god og langsiktig finansiering. Toppforsk er et spleiselag mellom universitetene, forskningsinstitusjonene og Kunnskapsdepartementets midler via Forskningsrådet for å finansiere forskningsmiljøer som kan bli internasjonalt ledende. Universitetene og forskningsinstitusjonene er involvert i utvelgelsen av prosjekter som får tildeling, og endelig vedtak gjøres i slutten av januar 2016.

Mange nye forskertalenter

47 unge forskertalenter får midler til sine prosjekter i år. Det betyr at ca. 16 prosent av søkerne får innvilget støtte. Årets tildeling er den tredje i satsingen på unge forskertalenter og til sammen 156 unge forskertalenter har dermed fått midler i FRIPRO.

– Denne satsingen er viktig for å gjøre en forskerkarriere attraktiv for våre mest lovende, unge talenter. Her legger vi grunnlaget for fremragende forskningsmiljøer i fremtiden, sier Isaksen.

Flere vil reise ut

I år deles det for andre gang ut mobilitetsstipend i FRIPRO, til sammen 14 stipender. Det var 90 søkere til mobilitetsstipend, og det er dobbelt så mange som i fjor.

– Dette er en gledelig utvikling. Det er et mål at flere norske forskere skal ta et forskningsopphold ved en utenlandsk institusjon. Mobilitetsstipendet gir unge forskere den muligheten. Med to år ute og ett år hjemme vil ambisiøse forskere som er helt i starten av sin karriere få en svært verdifull internasjonal erfaring, sier divisjonsdirektør i Forskningsrådet Anders Hanneborg.

Fordeling på søknadstyper

132 av 1072 søknader får støtte. Det betyr at ca. 12,5 prosent av søknadene blir innvilget.

De innvilgete søknadene fordeler seg slik på søknadstypene i FRIPRO:

- 71 forskerprosjekter

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (Foto: Thomas Haugersveen, Statsministerens kontor)

- 47 unge forskertalenter
- 14 mobilitetsstipend

Prosjektene starter i 2016, og de fleste varer i tre eller fire år. Det gis også ca. 5 millioner kroner til 29 arrangementer. I tillegg kan det bli bevilget mer midler innenfor rammen av IKT-pluss.

Blant lederne for forskerprosjektene er det 23 kvinner og 48 menn, og for unge forskertalenter 18 kvinner og 29 menn. Mobilitetsstipendene tildeles 9 kvinner og 5 menn. Totalt er det imidlertid noe høyere innvilgelsesprosent for kvinner enn for menn i forhold til antall søknader.

Inkludert Toppforsk er det behandlet 1277 søknader med et samlet søknadsbeløp på 11,6 milliarder kroner i denne runden.

Skrevet av: [Christian Lund](#)

Publisert: 03.12.2015

Sist oppdatert: 07.12.2015

Andre nettsider

[FRIPROs nettsider](#)

Kontaktpersoner

[Øyvind Pettersen](#)

Spesialrådgiver

+47 22 03 73 55

op@forskningsradet.no

[Christin Krokene](#)

Spesialrådgiver

22 03 73 64

ck@forskningsradet.no

[Siri Tønseth](#)

Spesialrådgiver

22 03 73 45

st@forskningsradet.no

Fri prosjektstøtte: 422 millioner til 60 prosjekter innenfor medisin, helse og biologi for 2016

Resultatet for forskerprosjekt, unge forskertalenter, FRIPRO mobilitetsstipend og arrangementsstøtte er nå klart. Fagkomiteen for medisin, helse og biologi (FRIMEDBIO) tildeler 422 millioner kroner til 60 prosjekter. Endelig resultat for FRIPRO Toppforsk kommer i slutten av januar.

Prosjektene som har fått finansiering, starter i 2016. De har et budsjett på mellom tre og ni millioner kroner og en prosjektperiode på tre til fire år. Med denne tildelingen blir 12 prosent av beløpet det er søkt om innvilget.

Det vil i tillegg bli bevilget om lag én milliard kroner til ca. 40 FRIPRO Toppforsk-prosjekter i Fellesløft III, fordelt på de tre fagkomiteene i FRIPRO.

Økt tildelingsramme

FRIPRO har fått en vekst i statsbudsjettet for 2016, og Forskningsrådet forventer ytterligere vekst i tråd med Regjeringens langtidsplan for forskning. Dessuten er tildelingsrammen økt for å unngå store, fremtidige overføringer av forskningsmidler ved hvert årsskifte. Til tross for dette er innvilgelsesprosenten for FRIPRO samlet noe lavere enn i fjor fordi antall behandlede søknader økte med hele 21 prosent.

Behandlede og innvilgede søknader

Fagkomiteen for FRIMEDBIO hadde 478 søknader om forskerprosjekt, unge forskertalenter og FRIPRO mobilitetsstipend til behandling, med et samlet søkt beløp på 3,54 milliarder kroner. Komiteen har innvilget 60 søknader. Tabellen under viser fordelingen på søknadstyper og kvinnelige og mannlige prosjektledere.

Søknadstype	Ant. søknader behandlet			Søknader innvilget					
	tot.	kvinne	mann	tot.		kvinne		mann	
				ant.	%	ant.	%	ant.	%
Forsker-prosjekt	338	115	223	33	10	12	10	21	9
Unge forskertalenter	118	49	69	21	18	5	10	16	23
Mobilitetsstipend	22	12	10	6	27	4	33	2	20
Totalt	478	176	302	60	13	21	12	39	13

I tillegg ble det behandlet tre søknader om arrangementsstøtte, og to av disse ble innvilget.

FRIPRO Toppforsk

FRIMEDBIO mottok 77 søknader om FRIPRO Toppforsk. Universitetene har fått oversendt søknadsdokumenter og vurderinger for Toppforsk-søknader som er kvalifiserte for finansiering, det vil si har fått samlet karakter 6 eller 7. I løpet av desember skal institusjonene gi tilbakemelding til Forskningsrådet om hvilke prosjekter de ønsker å finansiere. Kvalifiserte søknader fra høyskoler, forskningsinstitutter og regionale helseforetak er rangert av fagkomiteene, og de aktuelle institusjonene får tilbud om samfinansiering gjennom Fellesløftet. Basert på tilbakemeldinger fra institusjonene, vil fagkomiteene fatte endelig vedtak om Toppforsk-søknadene i slutten av januar 2016.

Alle Toppforsk-søknader som ikke er kvalifiserte for finansiering, er avslått av fagkomiteene.

Svar på søknad

Svarbrev vil bli sendt til alle søkerinstitusjoner i løpet av de nærmeste ukene, sammen med den faglige vurderingen av søknaden. For Toppforsk-søknader som fremdeles er under behandling, vil svarbrev bli sendt ut etter at fagkomiteen har fattet endelig vedtak i slutten av januar 2016.

Søknadsbehandlingen

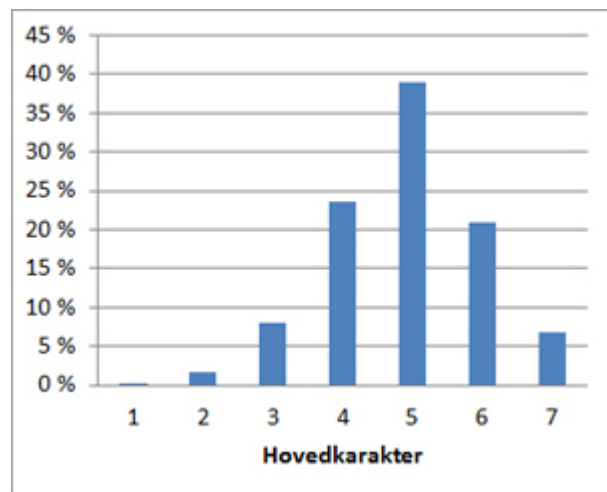
Søknadene om forskerprosjekt, unge forskertalenter, FRIPRO mobilitetsstipend og FRIPRO Toppforsk er faglig vurdert i ett av totalt 15 internasjonale ekspertpaneler. Panelet har også rangert de beste søknadene, det vil si de som fikk karakter 6 eller 7.

En oversikt over panelenes sammensetning finnes på www.forskningsradet.no > [Søk om midler](#) > [Søknadsinformasjon](#) > [Søknadsbehandling](#) > [Fagekspert](#).

I sin endelige utvelgelse av søknader, har komiteen basert seg på ekspertpanelenes vurderinger og rangering av søknadene, og særlig tatt hensyn til vurderingen av vitenskapelig kvalitet samt dristighet og faglig fornyelse. Komiteen har også tatt hensyn til de øvrige føringene i utlysningene.

I praksis er det kun søknader som ekspertpanelene har gitt samlet karakter 6 eller 7 som er aktuelle for bevilgning.

For søknadstypene forskerprosjekt, unge forskertalenter, FRIPRO mobilitetsstipend og FRIPRO Toppforsk var karakterfordelingen samlet sett slik:

Totalt fikk 22 prosent av søknadene om forskerprosjekt, unge forskertalenter og FRIPRO mobilitetsstipend karakteren 6 eller 7. Av disse kunne om lag 50 prosent finansieres gjennom FRIMEDBIOs budsjett.

Se også [FRIPROs nettsider](#) for en nærmere beskrivelse av søknadsbehandlingen.

Fagkomiteen som har det overordnede ansvar for søknadsbehandlingen, hadde følgende sammensetning:

- Professor Preben Dybdahl Thomsen (leder), Institut for klinisk veterinær- og husdyrvidenskap, Københavns Universitet, Danmark
- Professor Anne-Lise Børresen-Dale, Institutt for kreftforskning, Oslo universitetssykehus Radiumhospitalet/Institutt for klinisk medisin, Universitetet i Oslo
- Professor Finn Diderichsen, Institutt for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet, Danmark
- Professor Trude Helen Flo, Institutt for kreftforskning og molekylær medisin, Norges teknisk-

naturvitenskapelige universitet

- Seniorforsker Geir Wing Gabrielsen, Norsk Polarinstitutt
- Professor Donald Gullberg, Institutt for biomedisin, Universitetet i Bergen
- Professor Jerker Hetta, Institut for klinisk nevrovitenskap, Karolinska institutet, Sverige
- Professor Jorunn Jørgensen, Norges Fiskerihøgskole, Norges arktiske universitet
- Professor Katarina Le Blanc, Avdeling for klinisk immunologi, Karolinska institutet, Sverige
- Docent Malin Parmar, Utvecklings- och regenerativ neurobiologi, Wallenberg Neuroscience Center, Lunds universitet, Sverige
- Professor Ørjan Totland, Institutt for naturforvaltning, Norges miljø- og biovitenskapelig universitet

Skrevet av: [Christin Krokene](#)

Publisert: 03.12.2015

Sist oppdatert: 04.12.2015

Innvilgede prosjekter

[FRIMEDBIO 2016 - innvilgede prosjekter](#)
(PDF-212.7 KB)

Kontaktpersoner

[Christin Krokene](#)
Spesialrådgiver
22 03 73 64
ck@forskningsradet.no